5. SINIF TÜRKÇE

Sevgili öğrenciler,
Soruları olduğu kadar etkinliği ve konu anlatımları da yeni nesil olan **Dergi Konseptinde Yeni Nesil Defterlerimizi** daha yakından tanımak için bu sayfayı incelemeden geçmeyelim lütfen!

HÜCRELENMİŞ ADIMLAR

Kolay öğrenmeyi sağlamak için üniteler, hücrelere ayrılmış ve bu hücrelere ADIM ismi verilmiştir.

WIN

Konunun anlatıldığı sayfalarda önemli bilgilerin yer aldığı, öğrencilere değer katacak **"win"** alanları oluşturulmuştur.

KAVRATICI ETKİNLİKLER

Üniteleri adımlara bölmekle yetinmedik, adımlardaki konu anlatımlarının daha kalıcı hale gelmesi için konunun hemen arkasına öğretmen eşliğinde veya bireysel kullanıma uygun pekiştirici uygulama ve etkinlikler eklenmiştir.

MR ÖZELLİĞİ

Dergi Konseptinde Yeni Nesil Defterlerimizi belki her zaman yanınızda taşıyamazsınız ama üniteleri size bir çırpıda kuş bakışı inceleme fırsatı sağlayan MR özelliği ile infografikler her daim cebinizde.

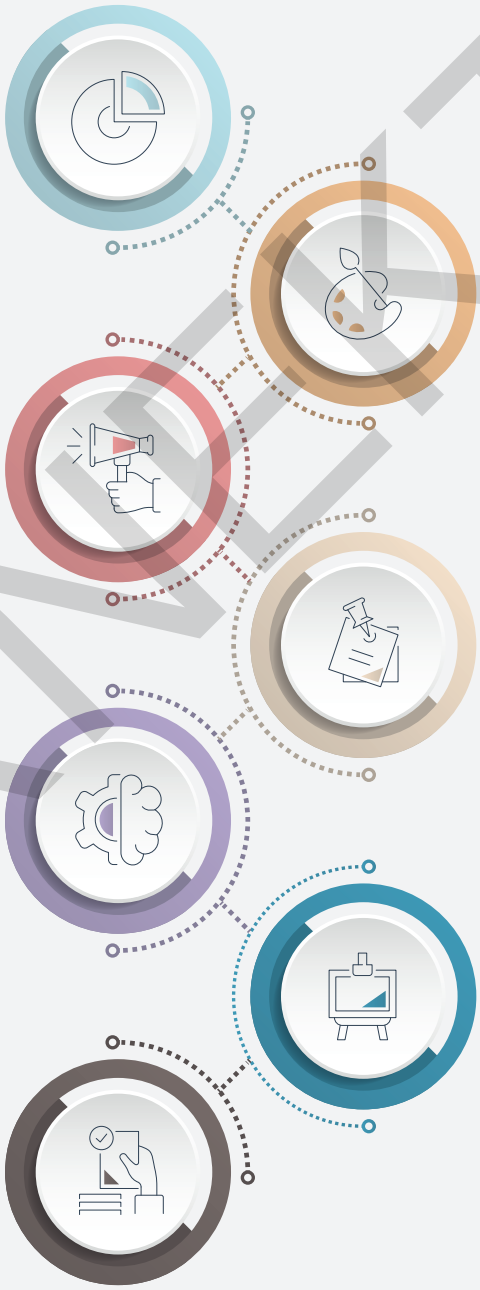

DERGİ KONSEPTİNDE ANLATIM

Defterde baştan sona sabit bir şablon kullanmak yerine her sayfayı kendi özelinde tasarlayıp **"bir sonraki sayfa nasıl?"** merakı uyandıracak dergi tadında konu anlatımlı sayfalar hazırlanmıştır

ADIM TESTLERİ

Her adımın sonuna öğrenme - kavrama düzeyinden analiz - sentez düzeyine, tüm öğrenim basamaklarını ölçen test soruları konulmuştur. Analiz – sentez düzeyindeki sorular **"Yeni Konsept Sorular"** şablonu ile kullanımınıza sunulmuştur.

İNFOGRAFİK DESTEĞİ

Sınavlara hazırlanırken geçmiş konulara bakmak veya genel tekrar etmek isteyenler için ünite başlarında; üniteyi görsel olarak özetleyen İNFOGRAFİKLER hazırlanmıştır.

ÖRNEKTİR

İÇİNDEKİLER

Ünite 01
3 - 60

ADIM - 01: Sözcükte -Cümlede Anlam 1:
Gerçek- Mecaz-Terim Anlamlı Sözcükler, Deyimler ve Atasözleri
Örtülü Anlam ve Öznel - Nesnel Anlamlı Cümleler ;Cümle oluşturma, Tamamlama

ADIM - 02: Parçada Anlam-Tür ve Şekil Bilgisi 1
Paragrafın Anlam Yönü
Şiir Bilgisi, Tema, Söz Sanatları

ADIM - 03: Ek Kök Kavramı -Yazım ve Noktalama 1
Kök - Ek Kavramı ve Yapım Ekleri
Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler ; Nokta,Virgül, İki Nokta, Noktalı Virgül, Üç Nokta

Ünite 02
61 - 112

ADIM - 04: Sözcükte -Cümlede Anlam 2
Eş - Zıt, Nitel - Nicel Anlamlı Anlamlı ve Eş sesli Sözcükler
Neden - Sonuç, Amaç - Sonuç, Koşul - Sonuç ve Karşılaştırma Cümleleri

ADIM - 05: Parçada Anlam-Tür ve Şekil Bilgisi 2
Parçada anlam(Anlatıcı Türleri,Paragrafta Duygular ve Duyular)
Olay Yazılarının özellikleri ve Hikaye

ADIM - 06: Yazım ve Noktalama 2
Sayıların Yazımı, Birleşik Kelimelerin Yazımı
Soru İşareti,Ünlem İşareti, Tırnak İşareti, Kesme İşareti

Ünite 03
113 - 169

ADIM - 07: Sözcükte -Cümlede Anlam 3
Somut - Soyut Anlamlı, Yansıma Sözcükler; Pekiştirilme ve İkilemeler
Doğrudan-Dolaylı Anlatımlı Cümleler, Aşamalı Durum Bildiren Cümleler

ADIM - 08: Parçada Anlam-Tür ve Şekil Bilgisi 3
Anlatım Biçimleri ve Düşünceyi Geliştirme Yolları
Fabl ve Masal

ADIM - 09: Ses Bilgisi ve Yazım Noktalama 3
Ses Olayları
Bazı Bağlaç ve Eklerin Yazımı, Kısaltmaların Yazımı

Ünite 04
170 - 210

ADIM - 10: Sözcükte -Cümlede Anlam 4
Genel - Özel Anlamlı Sözcükler, Güzel Adlandırma, Anlam Değişimi
Tahmin, Olasılık, Eleştiri, Öz eleştiri, Varsayım, Öneri, Tasarı, Gözlem, Şaşırma, Beğeni, Kesinlik, Onaylama, İyimserlik, Karamsarlık İfade eden Cümleler

ADIM - 11: Parçada Anlam-Tür ve Şekil Bilgisi 4
Paragrafın Yapı Yönü
Bildirme Yazıları: Dilekçe,Mektup

Ünite 05
211 - 237

ADIM - 12: Parçada Anlam-Tür ve Şekil Bilgisi 5
Anlatım Özellikleri
Bildirme Yazıları: Duyuru, Reklam

ADIM - 13: Görsel Okuma Sözel Mantık
Görsel Okuma,Tablo ve Grafik Yorumlama,Sözel Mantık

Cevap Anahtarı 238 - 239

ÖRNEKTİR

ÜNİTE 01

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

ADIM - 01: **Sözcükte -Cümlede Anlam 1:**
Gerçek- Mecaz-Terim Anlamlı Sözcükler, Deyimler ve Atasözleri
Örtülü Anlam ve Öznel - Nesnel Anlamlı Cümleler; Cümle oluşturma, Tamamlama
Syf. 5 - 24

ADIM - 02: **Parçada Anlam-Tür ve Şekil Bilgisi 1**
Paragrafın Anlam Yönü
Şiir Bilgisi, Tema, Söz Sanatları
Syf. 25 - 39

ADIM - 03: **Ek Kök Kavramı -Yazım ve Noktalama 1**
Kök - Ek Kavramı ve Yapım Ekleri
Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler; Nokta,Virgül, İki Nokta, Noktalı Virgül, Üç Nokta
Syf. 40 - 60

ÖRNEKTİR

5 TÜRKÇE

ÜNİTE - 1 İNFOGRAFİK

SÖZCÜKTE ANLAM

GERÇEK ANLAM: Sözcüğün akla gelen ilk anlamıdır.
MECAZ ANLAM: Sözcüğün gerçek anlamıyla hiç ilgisi olmayan anlamıdır.
TERİM ANLAM: Sözcüğün bilim, sanat, spor vb. alanlarda kazandığı özel anlamdır.
ÇOK ANLAMLILIK: Sözcüğün cümlelerde farklı anlamları karşılayacak şekilde kullanılabilmesidir.
DEYİMLER: Bu durumu anlatmaya yarayan en az iki sözcükle kurulmuş genelde mecaz anlamda kullanılan kalıplaşmış söz gruplarıdır.
ATASÖZÜ: Atalarımızın yüzyıllar boyu süren deneyimleriyle oluşmuş özlü sözlerdir.

CÜMLEDE ANLAM

CÜMLE OLUŞTURMA: Türkçede cümle oluştururken sonuç ifade eden, anlamı sona bağlayan kelime en sonuna konur ve anlamına göre diğer sözcükler sıralanır.
CÜMLE TAMAMLAMA: Anlamlı olacak şekilde cümle tamamlanır.
ÖRTÜLÜ ANLAM: Bir cümleden doğrudan anlaşılmayan, cümlenin tamamı düşünüldüğünde ortaya çıkan anlamdır.
ÖZNEL ANLAM: Doğruluğu veya yanlışlığı ispatlanamayan cümlelerdir.
NESNEL ANLAM: Doğruluğu veya yanlışlığı belirtilebilen cümlelerdir.

PARÇADA ANLAM

BAŞLIK: Yazıya verilen isimdir.
KONU: Metinde anlatılan veya kendinden söz edilen kavram, varlık, düşünce, duygu ya da olaydır.
ANA DÜŞÜNCE: Metnin yazılış amacı, yazarın okuyucuya vermek istediği mesajdır.
YARDIMCI DÜŞÜNCE: Ana düşünceyi farklı yöntemlerle destekleyen düşüncelerdir.

DİL BİLGİSİ

Kök - EKlem Kavramı
Kök: Kelimenin anlamlı en küçük parçası.
Ek: Kelime türetmek veya kelimenin görevini belirtmek için kullanılan dil bilgisi ögeleridir
Yapım eki: Eklendiği sözcüğün anlamını değiştiren eklerdir.
Göz – lük – çü – lük (Organ - Eşya - Satan kişi - Meslek)
Örnekteki –lük, – çü, –lük ekleri eklendikleri sözcüklerin anlamlarında değişiklik yaptığı için yapım ekidir.

YAZIM VE NOKTALAMA

NOKTA: Eş görevli sözcükleri ayırmada kullanılır. / Ara söz ve ara cümleleri belirtmek için kullanılır. / Sıralı cümleleri belirtmek için kullanılır.

VİRGÜL: Virgüllerle ayrılmış tür veya grupları ayırmada kullanılır. / Virgüllerle ayrılmış sıralı cümlelerin arasında kullanılır. İkiden fazla eş değer öğeler arasında virgül bulunan cümlelerde özneden sonra kullanılır.

NOKTALI VİRGÜL: Cümle büyük harfle başlar. / Belirli bir tarih gösteren ay ve gün adları büyük harfle başlar. / Özel adlar büyük harfle başlar. Akrabalık adı olup unvan veya lakap olarak kullanılan sözcükler büyük harfle başlar.

İKİ NOKTA: Anlamca tamamlanmamış cümlelerin sonunda Kaba sayıldığı için veya söylenmek istenmeyen sözcükler yerine alıntılanmayan yerleri göstermek için kullanılır.

ÜÇ NOKTA: Anlamca tamamlanmamış cümlelerin sonunda kaba sayıldığı için veya söylenmek istenmeyen sözcükler yerine alıntılanmayan yerleri göstermek için kullanılır.

TÜR VE ŞEKİL BİLGİSİ

Şiir Bilgisi: Söz Sanatları
Şiir: Duygu, düşüncelerin ölçülü, uyaklı, dizeler halinde anlatılmasıdır.
Dize: Şiirdeki her bir satırdır.
Tema: Şiirde anlatılmak istenen temel duygudur.

ÖLÇÜ
- Hece Ölçüsü
- Aruz ölçüsü
- Serbest ölçü

SÖZ SANATLARI
- Benzetme
- Kişileştirme

Cümle büyük harfle başlar. / Belirli bir tarih gösteren ay ve gün adları büyük harfle başlar. / Özel adlar büyük harfle başlar. / Akrabalık adı olup unvan veya lakap olarak kullanılan sözcükler büyük harfle başlar.

DİLEK ÖĞRETİM

KURBAĞA VE BALIĞIN ARKADAŞLIĞI

Bir kurbağa, her gün beraber olduğu, sohbetler edip oyunlar oynadığı arkadaşları ile münakaşa yaşamış birçok fikirde hemcinslerinden **ayrı düşmüştü**. Münakaşa sonucunda bir anlık **öfke**sine hakim olamamış, **öfkeyle kalkanın zararla oturacağını** da düşünmeyip yerini yurdunu terk ederek başka diyarlara **yelken açmıştı**. Bir müddet gittikten sonra nihayet bir dere kenarı bulmuş, orada yaşamaya karar vermişti.

Günler birbirini **kovaladıkça** yalnızlık duygusu içini **kemiren** bir hal almaya başlamıştı. Bir gün dere kenarında oturup, arkadaşsız kalmanın verdiği üzüntüden **boş** gözlerle etrafına bakınırken ansızın suyun ortasında bir balık gördü. Balık, aceleyle su gibi akıp gidiyor, sağa sola salınarak hızla ilerliyordu.

Kurbağa, balığı görünce onunla yan yana olmak, kendisiyle arkadaşlık kurmak istedi. Balığa hemcinslerinden niye **uzak düştüğünü** uzun uzun anlattı. Onunla arkadaş olma isteğini **dile getirdi.** Balık dedi ki:

– Kurbağa kardeş, durumunu anlıyorum.Yanlızlığını giderecek,seninle gülüp seninle ağlayacak, zaman zaman oyunlar oynayacak bir arkadaşa ihtiyacın var. Bunun için de bana geldin **ancak** bilmediğin bir şey var ki **davul bile dengi dengine çalar. Dolayısıyla** arkadaş olmak için de önce uygunluk aranır. Birbirine münasip olmayanların bir arada olması doğru değildir. Hiç düşündün mü, benim seninle arkadaşlığım nasıl mümkün olabilir ki?

Kurbağa, balığın söylediklerine **anlam verememişti.** Bunun üzerine balık anlatmaya devam etti.

Benim mekânım denizler, **koy**lar, **körfez**lerlerken sen **dere** kenarlarını mesken edinmektesin. Benim ağzımdan ses çıkmaz lakin sen devamlı gürültü yapmaya meyillisin. Senin **çirkin** yüzün tehlikelere perde olur, kim görse seni yanında kalmak istemez. Benim **güzel** yüzüm ise kendim için tehlike sebebidir. Yüzümü gören, açgözlülük ve hırs içinde bana yaklaşır. **Havyar**ım bile iştahları kabartır. Gökyüzündeki kuşlar beni hayal eder, vahşi hayvanlar beni yakalamak için **can atar**. Avcılar beni avlamak için **gözlerini dört açar**, **ağ**ларını bırakır,saatlerce **gözlerini kırpmadan** beklerler. Anlayacağın kurbağa kardeş, senle ben hiç birbirimize uygun değiliz. İyisi mi sen kendine uygun başka birini bul.

Balık bunları söyledikten sonra **derin**liklere doğru daldı ve kurbağayı **derin** düşüncelerle kıyıda yalnız başına bıraktı.

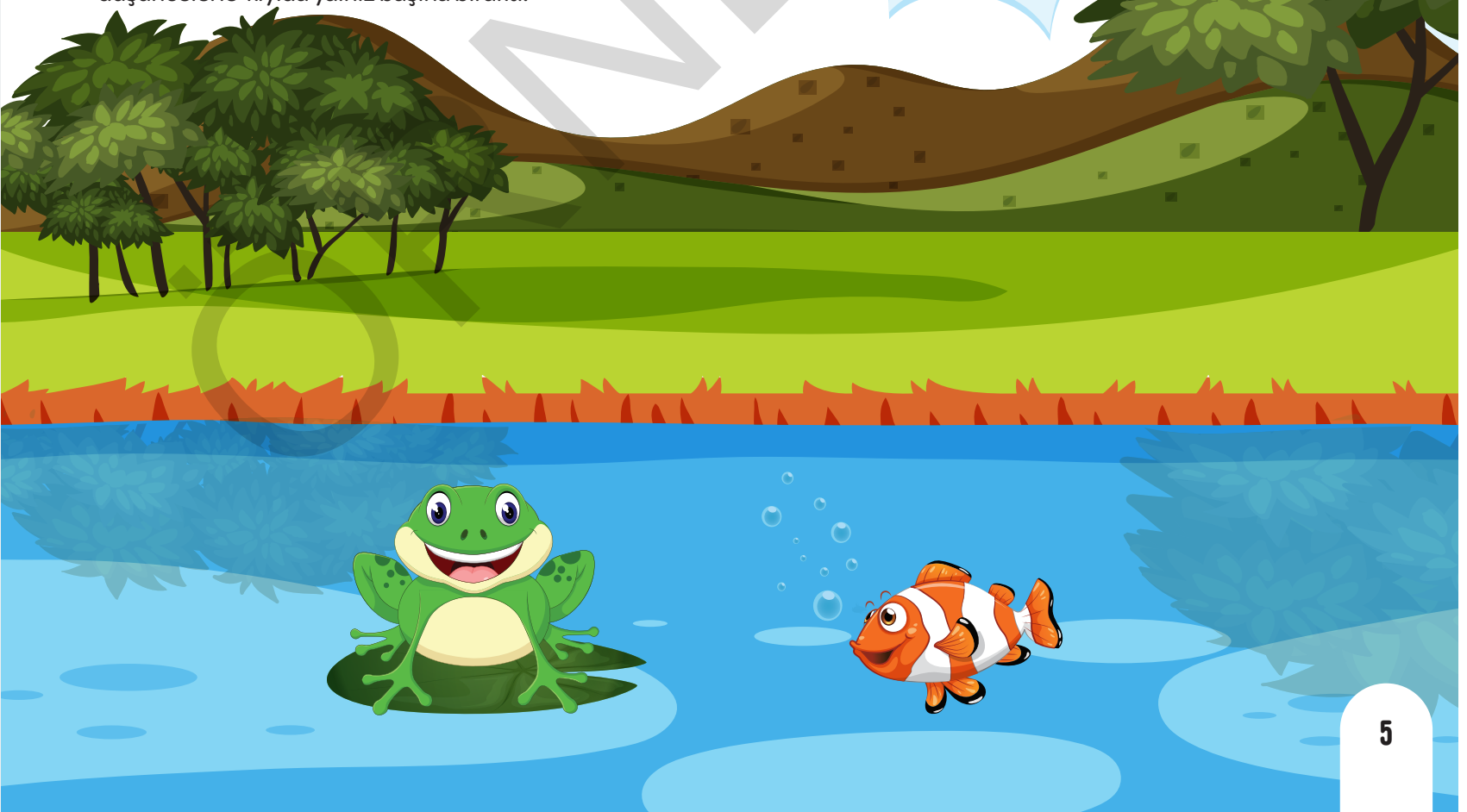

ÖRNEKTİR

Düşün Yorum

Metinden hareketle sorulara yanıt veriniz.

Arkadaş seçiminde nelere dikkat edersiniz?

Sizce kurbağanın arkadaşları ile sorun yaşamasının nedeni ne olabilir?

Balığın arkadaşlıkta uyum ile ilgili düşüncelerine katılıyor musunuz? Açıklayınız.

Kurbağanın yerinde siz olsaydınız balığın sözlerinden sonra ne yapardınız?

Balığın yerinde siz olsanız ne yapardınız?

Bu metinden nasıl bir sonuç çıkardınız?

ÖRNEKTİR

Düşün Yorum

Renkli yazılmış söz veya söz guruplarına dikkat ederek parçayı yeniden okuyunuz. Ardından aşağıdaki soruları cevaplayınız.
Yeşil renkli yazılmış kelimeler ile bu kelimelerin kullanıldığı cümleleri inceleyiniz. Kelimelerin aklınıza gelen ilk anlamları nelerdir? Metinde bu anlamları ile mi kullanılıyor?

Güzel

İlk anlam: .....

Metindeki anlamı .....

Çirkin

İlk anlam: .....

Metindeki anlamı .....

Derin

İlk anlam: .....

Metindeki anlamı .....

Öfke

İlk anlam: .....

Metindeki anlamı .....

Gerçek Anlam

- Bir sözcüğün akla gelen ilk anlamına *gerçek anlam* denir. Aynı zamanda sözcüğün sözlükteki birçok anlamı arasındaki ilk anlam da gerçek anlamdır. Bu sebeple gerçek anlama *"sözlük anlamı"*da denir.

ÖRNEK

Çirkin yoktur, *güzel* görmeyen göz vardır.

Öfke anında kendini kontrol altına alabilmeyi öğrenmelisin.

Kuyunun *derin*liği içine taş atınca belli oldu.

Uygulama 1

Metinde geçen kelimeler ve sözlük anlamlarını içeren aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

① Tartışma

② Yaşanılan yer, konut

③ Bir yana yönelme, bir şey ile ilgili olma

④ Yabani, yırtıcı

⑤ Aynı cinsten olan

⑥ Uygun

⑦ Aşırı istek

⑧ Aniden, birdenbire

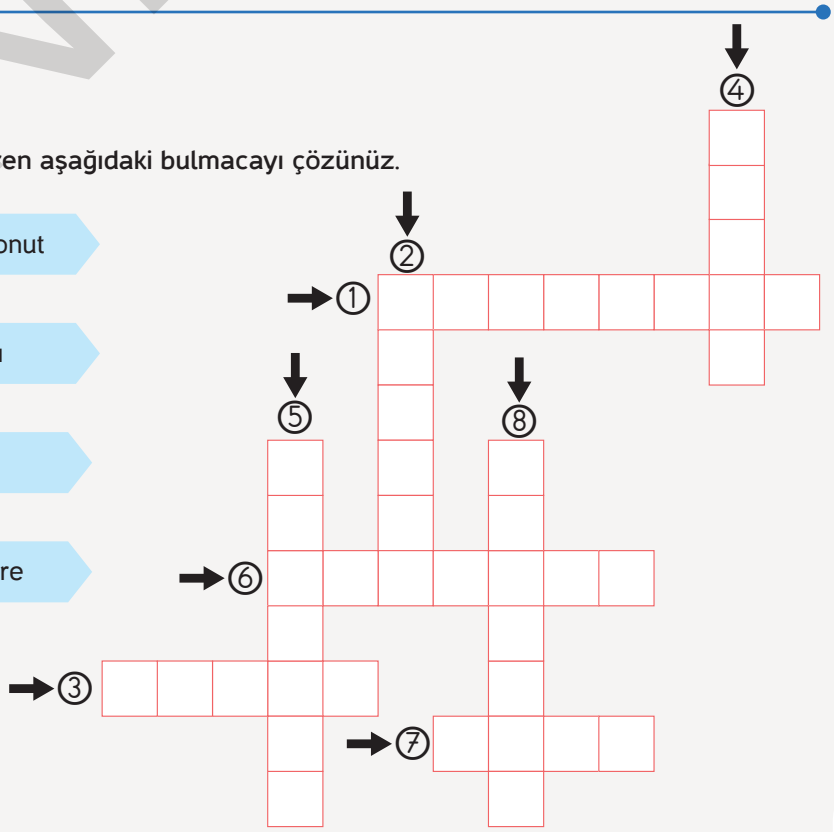

ÖRNEKTİR

Düşün Yorum

Metinde mavi renkli yazılmış kelimeler ile bu kelimelerin kullanıldığı cümleleri inceleyiniz. Kelimeler cümlelerde hangi anlamda kullanılmış?

Kovalamak	Kemirmek	Boş
İlk anlam:	İlk anlam:	İlk anlam: .....
.....	.....	.....
Metindeki anlamı	Metindeki anlamı	Metindeki anlamı .....
.....	.....	.....

Mecaz Anlam

- Sözcüğün akla gelen ilk anlamından yani gerçek anlamından 'tamamen uzaklaşarak' kazanmış olduğu yeni anlama *mecaz anlam* denir.

ÖRNEK

Yeni bir iş *kovalıyorum*, yakında size neticeyi bildiririm.

Zihnimi *kemiren* her düşünce için kapan kuracağım.

Artık *boş* hayaller peşinde koşmayacağım.

Uygulama 2

Aşağıdaki kelimeleri mecaz anlamlarıyla eşleştiriniz.

1	Sıcak	a	Düşünce, duygu ve davranış yönünden insanın sevgisini kazanan, zarif, kaba karşıtı
2	Acı	b	Kırıcı, üzücü, incitici, dokunaklı kötü olan
3	İnce	c	Ahlâkça lekesiz, nezih, sabıkasız.
4	Kuru	d	Dostça olan, sevgi dolu.
5	Temiz	e	Heyecanı olmayan, tekdüze, akıcı olmayan
6	Yüksek	f	Neşeli, canlı, ilgi çekici
7	Renkli	g	Erdemli, faziletli.

ÖRNEKTİR

Uygulama 3

Verilen sözcükleri gerçek ve mecaz anlama gelecek şekilde birer cümle içinde kullanınız.

Açık
Gerçek
Mecaz

Sıcak
Gerçek
Mecaz

Ağır
Gerçek
Mecaz

Yanmak
Gerçek
Mecaz

Yumuşak
Gerçek
Mecaz

Uygulama 4

Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerin gerçek anlamlı mı mecaz anlamlı mı olduğunu tespit ederek uygun yere ✓ işareti koyunuz.

Cümle	Gerçek Anlam	Mecaz Anlam
Ayakkabı henüz yeni, fazla giyilmemiş.		
Sorduğu sorularla konuklarını terletiyor.		
Geldiğim günden beri buraya hiç uyum sorunu yaşamadım.		
Bozulan arabayı çekmesi için çekici çağırdık.		
Bu çocuğun konuşmalarına bayılıyorum gerçekten.		
Bilgisayarın bazı parçalarını yurt dışından getiriyoruz.		
Yaşanan olaylardan sonra nasıl bu kadar pişkin olabiliyor, bilmiyorum.		
Duvara çarptığı için kafası kanıyor.		
Bu kadar baskıya dayanamayan genç adam, sonunda patladı.		
Masanın üzerinde duran çiçekleri sulamamı söyledi.		
Çiçek açan şeftali ağaçları çok güzel görünüyor.		
Bu boş teselliler hiçbir işe yaramaz artık.		
Akşamın loşluğunda dışarısının gürültüsünü dinliyordum.		
Sınavın ertelenmesinin zayıf bir ihtimal olduğunu söyledi.		

ÖRNEKTİR

Düşün Yorum

Metinde pembe renkli yazılmış (*koy*, *körfez*, *dere*, *havyar*, *ağ*) kelimeler ile bu kelimelerin kullanıldığı cümleleri inceleyiniz. Bu kelimeler ne ile ilgilidir, hangi alanlarda kullanılır?

Terim Anlam

- Bir bilim, sanat, spor, meslek dalı veya herhangi bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan sözcüklere ***terim*** denir. Terimler de gerçek anlamlı sözcüklerdir.

ÖRNEK

Kök ve *ek* konusundan sonra sıfatları öğreneceğiz.	(Dil bilgisi terimleri)
Dişime yeni bir köprü yapıldı.	(Dişçilik terimi)
Okulda roman ve şiir konularını işledik.	(Edebiyat terimi)

Uygulama 5

Bir ameliyat esnasında kurulan cümlelerin hangilerinde terim anlamlı sözcükler kullanılmıştır. Tespit ettiğiniz terim anlamlı sözcükleri aşağıdaki kutucuklara yazınız.

1 2 3 4 5

ÖRNEKTİR

Düşün Yorum

'Kurbağa ile Balığın Arkadaşlığı' metninden alınan yukarıdaki bölümü, **sarı** renli söz gruplarına dikkat ederek inceleyiniz.

...

Kurbağa, balığın söylediklerine *anlam verememişti*. Bunun üzerine balık anlatmaya devam etti.

Benim mekânım denizler, koylar, körfezlerlerken sen dere kenarlarını mesken edinmektesin. Benim ağzımdan ses çıkmaz lakin sen devamlı gürültü yapmaya meyillisin. Senin çirkin yüzün tehlikelere perde olur, kim görse seni yanında kalmak istemez. Benim güzel yüzüm ise kendim için tehlike sebebidir. Yüzümü gören, açgözlülük ve hırs içinde bana yaklaşır. Havyarım bile iştahları kabartır. Gökyüzündeki kuşlar beni hayal eder,vahşi hayvanlar beni yakalamak için *can atar*. Avcılar beni avlamak için *gözlerini dört açar*, ağlarını bırakır,saatlerce *gözlerini kırpmadan* beklerler. Anlayacağın kurbağa kardeş, senle ben hiç birbirimize uygun değiliz. İyisi mi sen kendine uygun başka birini bul.

Dikkatinizi çeken bir şey oldu mu?

Söz guruplarının anlamlarını tahmin ediniz.

A *anlam verememek* (Anlam verilip alınan bir şey mi?)

B *gözlerini dört açmak* (Gözümüzü nasıl dört açabiliriz?)

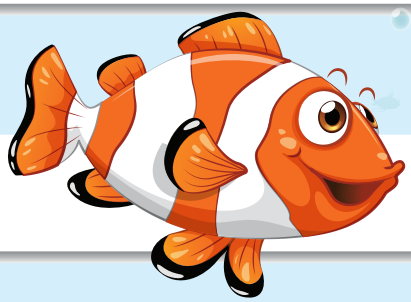

C *can atmak* (Can atılabilir mi?)

D *gözlerini kırpmadan* (Saatlerce gözlerimizi kırpmadan bekleyebilir miyiz?)

ÖRNEKTİR

DEYİMLER

- En az iki sözcükten meydana gelip sözcüklerin en az birinin mecaz anlamda kullanılması ile oluşan söz guruplarına *deyim* denir.

Yaş tahtaya basmamak

Turnayı gözünden vurmak

Sözü geçmek

Saman altından su yürütmek

Saçını süpürge etmek

Küplere binmek

Öküz altında buzak aramak

Pabucu dama atılmak

Deyimlerin Özellikleri

- Kalıplaşmıştır, yani sözcükleri veya sözcüklerinin yerleri değiştirilemez.

  "Dilinde tüy bitmek" deyimi yerine "burnunda tüy bitmek" denilmez.

- Anonimdir, yani ilk defa kim tarafından söylendiği bilinmez; deyimler halkın ortak malıdır.
- Deyimler genellikle mecaz anlamlıdır ancak gercek anlamlı deyimler de vardır.

  "Göze girmek" deyimi mecaz anlam taşırken "Çoğu gitti, azı kaldı." deyimi gercek anlamlıdır.

- Deyimler genellikle mastar (-mek/-mak eki almış) hâldedir ancak cümle biçiminde deyimler de vardır.

  "Yola düşmek" deyimi mastar hâlindeyken "Atı alan Üsküdar'ı gecti." deyimi cümle bicimindedir.

- Deyimler herkes ve her durum icin geçerli değildir ve öğüt vermez.
- Deyimler en az iki sözcükten oluşur, tek bir sözcük deyim olamaz.

ÖRNEK

Uygulama 6

Aşağıda verilen deyimleri anlamlarıyla eşleştiriniz.

1 Sır saklamak	Çok sevinmek
2 Burun kıvırmak	Değmemek, dokunmamak
3 El sürmemek	Çok kalabalık olmak.
4 Kök söktürmek	Sırrı açıklamamak.
5 Sırtı yere gelmemek	Bir durumun keyif vermemesi.
6 Hapı yutmak	Kötü duruma düşmek.
7 Ağzı kulaklarına varmak	Beğenmeyip küçümsemek.
8 İğne atsan yere düşmez	Güçlü olmak, sarsılmamak.
9 Ne tadı var ne tuzu	Güçlük çıkarmak, uğraştırmak.

ÖRNEKTİR

Düşün Yorum

"Kurbağa ile Balığın Arkadaşlığı" metninde geçen aşağıdaki sözlerin ifade ettiği anlamları tahmin ediniz. Anlam özellikleri açısından dikkatinizi çeken bir şey oldu mu?

01 Öfkeyle kalkan zararla oturur.

02 Davul bile dengi dengine çalar.

ATASÖZLERİ

- Atalarımızın asırlar boyu süren deneyimleriyle oluşmuş, öğüt verici, kısa, özlü sözlere ***atasözü*** denir.

Atasözlerinin Özellikleri

- Anonimdir yani kim tarafından söylendiği belli değildir. (Söyleyeni belli olan güzel sözlere özdeyiş denir.)
  Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum. *(Hz. Ali) (Özdeyiş)*
  Damlaya damlaya göl olur. *(Atasözü)*

- Cümle biçimindedir.
  Ağaç yaşken eğilir.
  Sakınılan göze çöp batar.

- Genellikle mecaz anlamlıdır ama gerçek anlamlı atasözleri de vardır.
  Mum dibine ışık vermez. *(Mecaz anlamlı atasözü)*
  Zorla güzellik olmaz. *(Gercek anlamlı atasözü)*

- Kalıplaşmıştır, sözcükleri veya sözcüklerin yerleri değiştirilemez.
  Ayağını yorganına gore uzat. *(Doğru)*
  Kolunu yorganına gore uzat. *(Yanlış)*

- Herkes için geçerlidir.
  Bir elin nesi var iki elin sesi var. *(Yardımlaşmak herkesce onemlidir.)*
  Ev alma, komşu al. *(Komşuluk, herkes icin onemli bir kavramdır.)*

- Öğüt (nasihat) verir.
  Sakla samanı gelir zamanı.
  Ak akçe kara gün içindir.

Uygulama 7

Aşağıdaki atasözlerini anlamlarıyla eşleştiriniz.

1. İki at bir kazığa bağlanmaz.
2. İyilik eden, iyilik bulur.
3. Çobansız koyunu kurt kapar.
4. Ya işten artar ya dişten.
5. Topalla gezen aksamak öğrenir.
6. Kuşu, kuşla avlarlar.
7. Bin tasa bir borç ödemez.
8. Kaz gelen yerden, tavuk esirgenmez.

- Kusurlu kişilerle arkadaşlık edenler, onlardan kötü huy kapar.
- Elde edilmek istenen kişi, daha önce elde edilmiş olan kişi aracılığıyla tuzağa düşürülür.
- Başına buyruk hareket etmek isteyen iki kişi, aynı iş üzerinde birlikte çalıştırılamaz.
- Borçlu, üzülmekle sıkıntısından kurtulamaz.
- Büyük çıkar sağlanan yerden küçük özveriler esirgenmemelidir.
- Başkalarına iyilik yapan kişinin, kendisi de iyilikle karşılaşır.
- Para biriktirmek için ya çok çalışıp para kazanmak ya da savurgan olmamak gerekir.
- Koruyucusu, yöneticisi olmayan kişiyi ve toplumu düşman ezer.

ÖRNEKTİR

İYİLİK VE KÖTÜLÜK

Yaşlı dede ve torunu, evlerinin avlusunda sohbet ediyor; bir yandan da az ötede birbiriyle boğuşup duran iki kurt köpeğini izliyorlardı. Köpeklerden **biri beyaz, biri siyahtı**. **Torun on iki yaşındaydı** ve kendini bildi bileli o köpekler kulübelerinin önünde boğuşup duruyordu. Dedesinin sürekli göz önünde tuttuğu, yanından ayırmadığı iki iri kurt köpeğiydi bunlar.

Torun, evi korumak için bir köpeğin yeterli olduğunu düşünüyor bundan dolayı dedesinin ikinci köpeğe neden ihtiyacı olduğunu anlayamıyordu. Ayrıca renklerinin neden özellikle siyah ve beyaz olduğunu da merak ediyordu.

İşte o gün, köpeklerin kavgasını izlerken zihnini meşgul eden merak duygusundan arınmak istedi ve sordu dedesine: "Neden iki köpek ve neden biri siyah biri beyaz?" diye.

Dede, bilgece bir gülümsemeyle torununun sırtını sıvazladı.

– "Onlar" dedi, "benim için iki simgedir evlat."

– "Neyin simgesi?" diye sordu torun.

– "İyilik ile kötülüğün simgesi. **Aynen şu gördüğün köpekler gibi, iyilik ve kötülük de içimizde sürekli mücadele eder durur.** Onları seyrettikçe ben hep bunu düşünürüm. Onun için yanımda tutarım onları.

Torun , sözün burasında; 'mücadele varsa, kazananı da olmalı' diye düşündü ve her çocuğa has, bitmeyen sorulara bir yenisini ekledi:

– "Peki" dedi. "Sence hangisi kazanır bu mücadeleyi?"

Bilge dede, derin bir gülümsemeyle baktı torununa.

– "Hangisi mi evlat? Tabi ki ben, hangisini daha iyi beslersem"

(Bu kitap için düzenlenmiştir.)

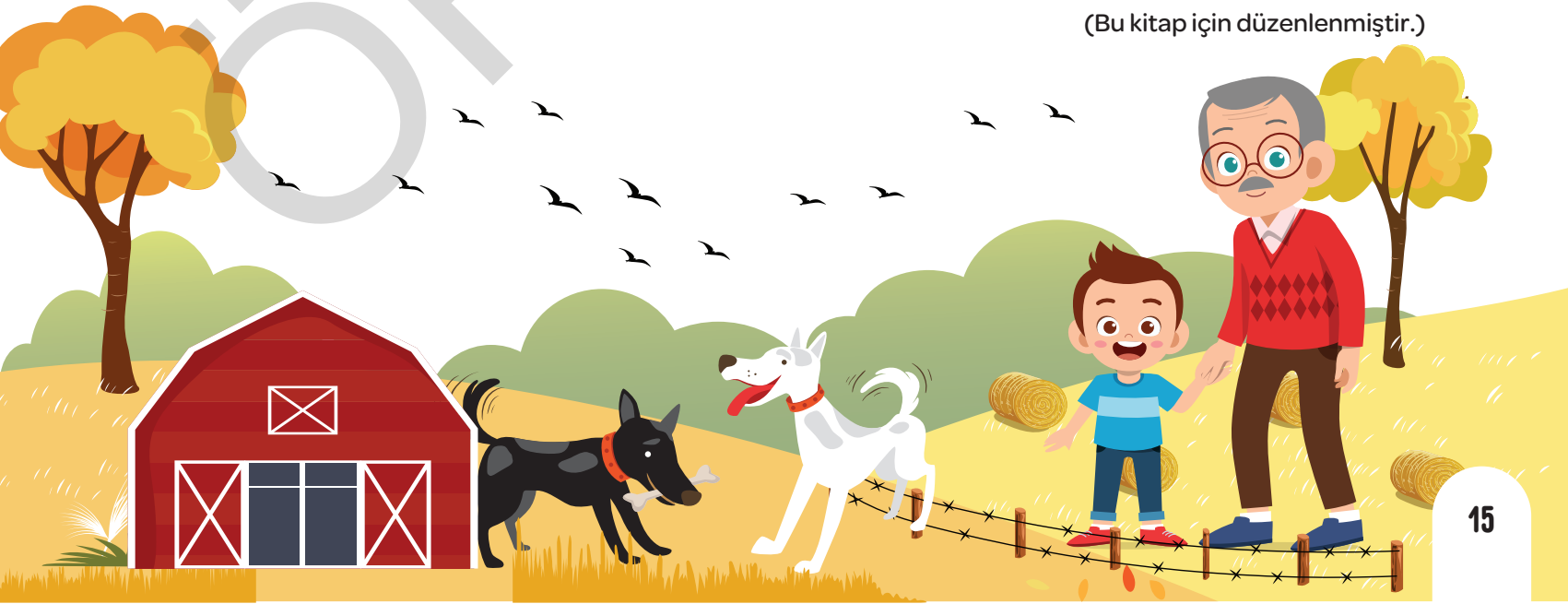

ÖRNEKTİR

Düşün Yorum Metne ilişkin sorulara yanıt veriniz.

1. Beyaz ve siyah renler size ne çağrıştırıyor? Dede köpekleri için özellikle neden bu iki rengi tercih etmiştir?

2. "Hangisini daha iyi beslersem" ifadesinden ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.

Düşün Yorum Metinde mavi renkli yazılmış aşağıdaki cümlelere dikkat ediniz. Cümlelerde kişisel yorumlar var mı?

Dede, bilgece bir gülümsemeyle torununun sırtını sıvazladı
Aynen şu gördüğün köpekler gibi, iyilik ve kötülük de içimizde sürekli mücadele eder durur.

Öznel Cümleler

- Söyleyenin kendi düşüncesini içeren, kişiden kişiye değişebilen, doğruluğu ya da yanlışlığı ispatlanamayan ifadelerin olduğu cümlelere ***öznel cümleler*** denir. Bir cümlenin başına ***"bence, bana göre, benim düşünceme göre..."***gibi ifadeler getirilebiliyorsa bu cümleler öznel niteliktedir.

ÖRNEK

Yazarın son kitabı daha etkileyici olmuş. ***(Bence)***

En guzel fotoğrafımız bu. ***(Benim düşünceme göre)***

Cennet vatanımızın eşi benzeri yoktur. ***(Bana göre)***

ÖRNEKTİR

Düşün Yorum Metinde sarı renkli yazılmış aşağıdaki cümlelere dikkat ediniz. Cümlelerde kişisel yorumlar var mı?

Köpeklerden biri beyaz, biri siyahtı.
Torun on iki yaşındaydı.

Nesnel Cümleler

- Söyleyenin kendi düşüncesini içermeyen, kişiden kişiye değişmeyen, doğruluğu ya da yanlışlığı ispatlanabilen ifadelerin olduğu cümlelere ***nesnel cümleler*** denir.

ÖRNEK

Yazarımız bu kitabı ile ödül aldı.

Denizlerimizdeki suyun sıcaklığı 24 dereceye ulaştı.

Win!

"Nesnel cümleler herkes tarafından doğru kabul edilen bilgilerdir." şeklinde bir kural yoktur. Cümlelerin yanlış veya doğru olması değil, kanıtlanabilir olması önemlidir.
Ülkemizin başkenti İstanbul'dur.

Benim NOTUM

ÖRNEKTİR

Örtülü Anlam

- Cümlede açıkca ifade edilmediği hâlde, cümlenin anlamından veya cümledeki bazı ifadelerden çıkarılabilen anlama *örtülü anlam* denir. Örtülü anlamın olduğu cümlelerde çoğunlukla *"de/da"* bağlacı kullanılır ve *"demek ki ...."* şeklinde bir anlam çıkar.

ÖRNEK

Bu yıl da kış ılık gecti.

Örtülü Anlam: Demek ki daha onceki yıl veya yıllarda da kışın ılık geçmiş.

Mehmet artık ödevlerini zamanında yapıyor.

Örtülü anlamı: Demek ki Mehmet'in daha önceden ödevlerini zamanında yapmıyordu.

Uygulama 8

Aşağıdaki cümlelerden örtülü anlamı olanları işaretleyiniz.

1. Mehmet sınıfta güzel yazı yazan öğrencilerden biridir. ( )
2. Koşuculardan kısa boylu olan daha süratliydi. ( )
3. Abimle ilk defa bu konuda farklı şeyler düşünüyoruz. ( )
4. Yaşanan bu tatsız olay herkesin moralini bozmuştu. ( )
5. Bu seferki Artvin yolculuğumuz daha keyifli geçti. ( )
6. Aydın kimselerin birinci vazifesi, topluma yol göstermektir. ( )
7. Ben hiçbir zaman yemek seçmedim. ( )
8. Sabri de okulunu başarılı bir şekilde bitirmiş. ( )
9. Küçük köpek gecenin soğuğundan kurtulduğu için mutluydu. ( )

ÖRNEK TİP

Düşün Yorum

İyilik ve kötülük metninden alınan aşağıdaki bölümü renkli yerlere dikkat ederek inceleyiniz. Cümleleri sonuca bağlayan ifadelerin cümlelerin neresinde kullanıldığını tespit ediniz.

"... Yaşlı dede ve torunu evlerinin avlusunda ***sohbet ediyor***; bir yandan da az ötede birbiriyle boğuşup duran iki kurt köpeğini ***izliyorlardı***. Köpeklerden biri beyaz, biri ***siyahtı***. Torun on iki ***yaşındaydı*** ve kendini bildi bileli o köpekler kulübelerinin önünde boğuşup ***duruyordu***..."

Cümle Oluşturma

- Sözcüklerin bir araya gelerek belli bir yargı bildirmesine ***cümle*** denir. Düzgün bir ***cümle*** her zaman kurallı, acık ve anlaşılır olmalıdır. Bu şekilde kurulan cümleler sayesinde insanlar ile olan iletişimimiz daha sağlıklı olur.
- Türkçe cümle yapısına göre; cümlede asıl anlatılmak isteneni belirten, sonuç bildiren ifadelerin olduğu kelimeler en sonda gelir. Diğer kelimeler ise anlam bütünlüğüne göre baş veya ortalarda yer alır.

ÖRNEK

Uzun zaman sonra boğazımdan sıcak bir çorba ***geçti***.

Sahip olmadıkları için üzülmeyen ve sahip oldukları için sevinen insan ***akıllıdır***.

Cümle Tamamlama

- Cümleler; taşıdıkları anlam özellikleri, kişi ve zaman uyumu, dil bilgisi uyumu gibi faktörler dikkate alınarak tamamlanır.

ÖRNEK

Ön yargı, kişinin kendi oluşturduğu .....

Bu cümleyi anlama uygun olarak tamamlarsak ***"en büyük engeldir."*** şeklinde uygun olur. Ancak bu cümle ***"güzel özelliklerinden birisidir."*** diye tamamlanamaz. Çünkü bu cümlenin anlam bütünlüğüne uymaz.

ÖRNEKTİR

Geçiş ve Bağlantı İfadeleri

- Cümlelerde *"ancak"*, *"ama"*, *"fakat"*, *"lakin"*, *"yalnız"*, *"veya"* *"ya da"*, *"bu rağmen"* gibi ifadeler kullanıldığında cümlenin bize anlatmak istediği yargıda değişme meydana gelir. Bu gibi ifadelerden bazıları düşüncenin yönünü değiştirir, bazıları ise diğer cümle ile bağlantı kurmasını

ÖRNEK

Sizinle gelirim *ama* ödevlerimi henüz bitirmedim.
Bu kitabı sana veririm *yalnız* bana geri vermeyi unutma.
Oraya benimle *ya da* annenle gitmen gerekiyor.
Çok çalıştı *buna rağmen* başarılı olamadı

Uygulama 9

Aşağıdaki sözcüklerle anlamlı cümleler oluşturun.

konuşup	dinlemeli	az
çok	insan	

Cümle: .....

kazancın	edilen	olmaz
çalışmadan	elde	faydası

Cümle: .....

dokunan	insandır	insan
hayırlı	yardımı	başkalarına

Cümle: .....

cahildir	davranmazsa	yakışır
insan	bilgisine	şekilde

Cümle: .....

bilenler	olur	kıymetini
olduklarının	sahip	mutlu

Cümle: .....

ÖRNEK TIP

1. **Anlamları verilen sözcüklerden hangisi örnek cümlede verilen anlama uygun kullanılmamıştır?**

A) Taşımak: Giymek
"Üzerinde devlet üniforması taşıyordu."
B) Silmek: İlişkisini koparmak
"Kuzenini bir çırpıda silmişti."
C) Takmak: Ad, lakap koymak
"Düğünde geline bilezik taktılar."
D) Dinlemek: Öğüdü yerine getirmek
"Beni dinlersen bu işten vazgeç."

2. **Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi mecaz anlamlıdır?**

A) Onun buraya gelmesine herhangi bir mani yok
B) Senenin ilk karı şubat ayında düştü.
C) Sabit düşünceli insanlara bir şey anlatamazdın.
D) Evimizin bir dönüme yakın bahçesi var.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı bir kelime kullanılmamıştır?**

A) Derste eş sesli sözcükleri işledik
B) Bana bir oyun oynadıklarını düşünüyorum.
C) Tahtaya eş kenar üçgen çizdik.
D) Dünya'nın uydusu Ay'dır.

4. • Dizlerinin bağı çözülmek
• Kemer sıkmak
• Bıçak kemiğe dayanmak

Aşağıdakilerden hangisi bu deyimlerden herhangi birinin anlamı değildir?

A) Dikkate almamak
B) Sıkıntının katlanamayacak hâl alması
C) Ayakta duramayacak kadar yorulmak
D) Tutumlu davranmak

5. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinde deyim açıklamasıyla verilmemiştir?**

A) İyi yerlere gelmemizi istemeyenler bize ayak bağı oluyor, önümüze engel çıkarıyorlar.
B) Uygulamaya konulan GAP projesi çorak topraklara can vermeye başladı.
C) Beni sürekli övüyor, her fırsatta göklere çıkarıyordu.
D) Kanunun en önemli noktası, can damarı bu anlatılanlardı.

6. Deyimler, genellikle sözcüklerin mecaz anlama gelmesiyle oluşur.

Buna göre aşağıdaki deyimlerden hangisi bu şekilde oluşmamıştır?

A) Beş para etmemek
B) Yelkenleri suya indirmek
C) Kabına sığmamak
D) İyi gün dostu olmak

ÖRNEKTİR

7. I. gidilmez
II. zafere
III. hiçbir
IV. yollardan
V. çiçekli

Numaralanmış sözcüklerle anlamlı ve kurallı bir cümle oluşturulduğunda doğru sıralama nasıl olmalıdır?

A) III - II - V - IV - I
B) II - I - IV - III - V
C) IV - I - III - V - II
D) II - I - III - V - IV

8. I. Düz yolda şaşma
II. Severim ormanı ve ağacı
III. Türlü türlü kuşlar, böcekler
IV. Vatanın dört bucağı

Numaralandırılmış söz gruplarından hangileri cümle özelliğini tam karşılamaz?

A) I - II
B) I - III
C) II - IV
D) III - IV

9. Kitaptaki nitelikli şiirleri alfabetik sıraya göre dizip eseri oluşturdum.
(I) (II) (III) (IV)

Altı çizili sözcüklerden hangisi, cümleye kişisel düşünce anlamı katmıştır?

A) I
B) II
C) III
D) IV

10. (I) Dünyada ve Türkiye'de birçok hayvan türü hızla tükeniyor. (II) Panda, kutup ayısı, penguen ve su samuru dünyada nesli tükenmekte olan hayvanlardan bazıları. (III) Türkiye'de ise "kelaynak, Akdeniz foku, dağ horozu, telli turna ve Van kedisi" nesli tükenmekte olan hayvanlardan bazıları. (IV) Nesli tükenmekte olan bu hayvanların yok olması demek, ne yazık ki sistemde bunlara bağlı olarak yaşayan birçok hayvan türünün de tehlikeye girmesi demektir.

Numaralandırılmış cümlelerden hangisi nesnel anlatımlı değildir?

A) I
B) II
C) III
D) IV

11. "Günümüzde çocuklar büyüklerden daha çok kitap okuyacak düzeye ulaştı."

Bu cümleden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) Çocuklar eskiye göre daha çok kitap okumaktadır.
B) Büyükler çocuklardan daha az kitap okumaktadır.
C) Çocukların kitap okuma alışkanlığı değişmiştir.
D) Büyükler çocukken de kitap okumazlardı.

12. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi kanıtlanabilirlik açısından farklıdır?**

A) Samsun Karadeniz Bölgesi'nin yüz ölçümü en büyük şehridir.
B) Mehmet'e kırmızı ayakkabı çok yakışıyor.
C) Hikayeyi okuyan bir daha okumak isteyecektir.
D) Usta yazar son eserini de özenle tamamladı.

ÖRNEKTİR

1.
- Bir işin olabilmesi için ileri sürülen gerekli şart
- Ağaç gövdesinin kalını
- Şaşma
- Bir topluluğun ya da birininn duygularını gösteren davranış.

B	H	A	Y	R	E	T	E
G	Ö	S	T	E	R	İ	Ş
K	A	R	K	O	Ş	U	L
K	Ü	T	Ü	K	D	E	Ş

Yukarıda anlamları verilen sözcükleri bulmacada bularak çizdikten sonra kalan harfler birinci satırdan başlanarak soldan sağa olacak şekilde verilen boşluğa sırasıyla yazıldığında oluşan şifre aşağıdakilerden hangisidir?

A) HATIRALAR

B) APANSIZIN

C) BEŞKARDEŞ

D) SONSUZLUK

2.

HACİVAT: Ne çalıyorsunuz Karagöz'üm?

KARAGÖZ: Biliyor musun? İlkokul ikinci sınıf kitaplarına çalışıyoruz?

HACİVAT: Efendim onu biliyorum haftalar evvel alfabeye başlamıştınız. Harfleri söktün mü?

KARAGÖZ: Ben söktüm de hanım kaybolmasınlar diye tekrar yerlerine dikiyor.

HACİVAT: Öyle değil, yani harfleri artık tanıyor musun?

KARAGÖZ: Tabi tanıyorum, birbirimizi görünce selamlaşıyoruz.

HACİVAT: Senin bugün yine tersliğin üstünde.

KARAGÖZ: Seni görünce tersim konuşuyor.

HACİVAT: Sinirlenmemek için kendimi zor tutuyorum.

Hacivat ve Karagöz'ün konuşmalarında geçen altı çizili sözcüklerden hangisi gerçek anlamda kullanılmıştır?

A) kitaplarına B) söktün C) tersliğin D)tutuyorum

ÖRNEKTİR

3.

I. Boynuna sıcak bir havlu sardı.		
Gerçek	*Mecaz*	*Terim*

II. Denklemi çözmek için çok uğraştım		
Gerçek	*Mecaz*	*Terim*

III. Salonda koyu bir sohbet başlamıştı.		
Gerçek	*Mecaz*	*Terim*

VI. İşin dalgasındaydı, hiç çalışmazdı.		
Gerçek	*Mecaz*	*Terim*

Ekrem Öğretmen,öğrencilerinden altı çizili sözcüklerin hangi anlamda kullanıldıklarını bulmalarını istemiştir. Kutucukları gerçek anlam ise kırmızı, mecaz anlam ise mavi, terim anlam ise yeşil renge boyayacaklardır.

Buna göre, sırasına göre doğru olan boyama aşağıdakilerden hangisidir?

A)

B) 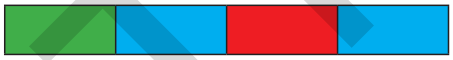

C)

D)

4. Öznel anlatım kişisel görüşler içerir. Nesnel anlatım ise kişisel görüşlerden uzak kanıtlanabilir yargılarla oluşturulur.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki haberlerden hangisinde öznel bir anlatıma başvurulmuştur?

A)

GAZETE

ANTALYA, İZMİR VE İSTANBUL'A YENİ OTELLER GELİYOR.

Resmi gazetede yayınlanan tebliğe göre eylül ayında toplam 522 işletmeye yatırım teşvik belgesi verilirken bunların 11 tanesi konaklama sektörüne verilenlerden oluştu.

B)

GAZETE

ANTALYA TARİHİNDE BİR İLK

Türkiye'nin turizm başkenti Antalya tarihinde- ilk defa 14 milyon turist sayısına ulaşmayı başardı.

C)

GAZETE

TALEP PATLADI SİPARİŞLERE YETİŞEMİYORLAR

Akdeniz hurması ve cennet hurması adıyla bilinen Trabzon hurmasını yetiştiren üreticiler, bölgeye has aroması sayesinde yetiştirdikleri ürünlere olan talebin arttığını açıkladı.

D)

GAZETE

DÜNYA'NIN EN ÇOK İŞVERENLERİ AÇIKLANDI

Dünya'nın önde gelen dergilerinden Forbes'in yayımladığı "Dünya'nın En Çok İşverenleri" listesinde Türkiye'den 3 şirket bulunuyor.

ÖRNEKTİR

.....

Hayli ihtiyarlamış, artık sayılı günleri kaldığını hisseden baba bir gün oğlunu yanına çağırır ve ona şöyle der: "Oğlum, bu saati bana babam verdi. Ona da dedem vermiş. 200 yıldan eski hatırası olan bir saattir. Ben de biricik oğluma ,sana, bırakmak istiyorum. Ancak bunu sana vermeden önce bir iki şey yapmanı istiyorum."

Oğul, babasının kendisine vereceği saate dikkatle bakar, dedelerinden kalma saati çok beğenir. Babasının bunun karşılığında ne isteyeceğini merak eder. Babasına:

– Kıymetli babacığım, böyle hatırası olan bir saati bana vereceğin için çok mutluyum, çok teşekkür ederim. Ne istersen söyle, hemen yapacağım.

Baba:

– Şimdi git sokağın başındaki saatçiye ve saatin kaç para ettiğini sor.

Oğul gider ve döner. Babasına: "Eski bir saat olduğu için ancak 5 dolar edeceğini söyledi."der.

Babası:

– Tekrar git ve şimdi de köşedeki kafeye sor.

Oğul babasının dediğini yapar ardından yine eve döner ve "Baba, o da 5 dolar verebileceğini söyledi." der.

Babası bir kez daha:

– Şimdi müzeye git ve sor. Bakalım onlar ne diyecek?

Oğul müzeye gider, döndüğünde ise çok şaşkındır. Babasına:

– Bu saat karşılığında bana tam 1 milyon dolar verebileceklerini söylediler, baba.

İhtiyar baba tüm bu yaşananları önceden bilirmişçesine hiç şaşırmaz, oğluna der ki: "İşte yavrum, altının kıymetini sarraf bilir. Dolayısıyla doğru yer senin değerini en iyi bilen yerdir.

Bu söylediklerim sana son nasihatlarım olsun: Hayatın boyunca senin kıymetini kim biliyor sana kim değer veriyorsa oraya git ve orada kal.

Kıymetini bilmeyenlerin olduğu , senin için doğru olmayan yerdeyse hiç kalma.

Tabi ki tüm bunlar için önce sen kendi değerinin farkında ol. Kendi değerini bil.

ÖRNEK

Düşün Yorum

1. Metinde anlatılan olay nedir?

2. Yazar bu metni niçin yazmıştır. Bu metinle bizlere ne söylemek istemektedir?

3. Bu metne bir isim koymanız istense vereceğiniz isim ne olurdu?

Metinde Konu

- Bir duyguyu, bir düşünceyi, bir isteği veya bir olayı tam olarak anlatan ve bir yargı bildiren söz veya söz gruplarına ***cümle*** denir. Cümlelerin bir bütün oluşturacak şekilde bir araya gelmesiyle ***paragraf***; paragrafların bir bütün oluşturacak şekilde bir araya gelmesiyle de ***metin*** oluşur. Her metnin bir konusu vardır.
- Konu, yazarın ele aldığı duygu veya düşüncedir. "Bu parçada ne anlatılıyor, yazar bu parçada neyden bahsediyor?" sorularının cevabı bize konuyu buldurur. Konular cümle şeklinde değil, kelime veya kelime grubu şekinde ifade edilir.

Komşuluk, özellikle şehir hayatında eski önemini yitirdi. Bazen insanlar kapı komşularını bile tanımıyor. Bu yüzden hastalandığımızda kapısını çalacağımız bir kişi bile kalmadı hayatlarımızda. Evimizdeki küçük bir aksilik için yardım isteyebileceğimiz komşunuz var mı diye hiç düşündünüz mü? Maalesef bu sorunun cevabı birçoğumuz için "Hayır!"

Yukarıdaki metnin konusu *"komşuluğun önemini yitirmesi"*dir.

ÖRNEKTİR

Metnin Ana Düşüncesi

- Bir parçada, metinde ya da paragrafta anlatılmak istenen asıl düşünceye, verilmek istenen asıl mesaja ***ana fikir (ana düşünce)*** denir. "Yazar ne anlatmak istemiştir, yazarın vermek istediği mesaj nedir?" sorularının cevabı ana düşünceyi verir. Ana düşünce, kelime veya kelime grubu şeklinde değil, cümle şeklinde ifade edilir.

Hep savunulanların aksine sözünü sakınarak kullanmak, güzel söz söyleme ustalığından daha değerlidir. Karşımızdaki kişiyi düşünerek konuşmak ise çok daha üstündür. Kendini anlamadan, dinlemeden konuşanı kim sever ki? Konuşmak bir sanattır. Karşımızdakini ya yüceltip göklere çıkartır ya da yerden yere vururuz konuşmalarımızda. Bu dengeyi iyi kurup konuşurken bin ölçüp bir biçmeliyiz.
Bu metnin ana fikri: *"İnsan konuşurken özenli olmalıdır."*

Paranın bir kağıt parçası olarak hiçbir değeri yoktur. O, sadece ihtiyaçların karşılanması için bir araç olduğundan değerlidir. İhtiyaçlarımızı karşılayamadığı zamanda para kağıt parçası olmaya devam eder. Şöyle ki bir çölün ortasında, hararetten yanan bir insan için birkaç damla soğuk su, bir torba altından daha değerli olacaktır.
Bu metnin ana fikri *"Para, ihtiyaçlarımızı karşıladığı oranda değerlidir."*

Metnin Yardımcı Düşünceleri

- Metindeki ana düşünceyi geliştirmek, açıklamak, desteklemek amacıyla kurulan cümlelere ***"yardımcı düşünceler"*** denir. Her yardımcı düşünce, ana fikre ulaşmamıza yardımcı olur.

ÖRNEK

Ömer Seyfettin, yalın bir Türkçe ile okurun ilgisini çeken öyküler yazmıştır. Dili, kendinden öncekilerde olduğu gibi süslü, sanatlı değil; anlaşılır ve akıcıdır. Ömer Seyfettin'in öyküleri şaşırtıcı sonlarıyla da okuru kendisine bağlar.

Bu metinden çıkarılabilecek yardımcı düşünceler:
1. Ömer Seyfettin sade bir dil tercih etmiştir.
2. Kendisinden önceki sanatçıların dil ve anlatımı yalın değildir.
3. Öykülerindeki sonlar, okuyucuyu şaşırtacak özellik taşır.
4. Okurun ilgisini çekmeyi başarmıştır.

ÖRNEK

Kitap sevgisi, ilk olarak çocukluk cağında başlar. Yalnız çocukta kitap sevgisinin uyanması için ilk kitaplarını beğenmesi, daha doğrusu okuduğu ilk kitapların çocuğun iç dünyasına seslenmesi, ruh yapısına uygun olması gerekmektedir.

Bu metinden çıkarılabilecek yardımcı düşünceler:
1. Kitap sevgisi erken yaşlarda kazanılır.
2. Çocuğa seçilecek kitaplar, gelecekteki kitap sevgisini etkiler.
3. Kitap seçiminde çocuğun kişisel özellikleri dikkate alınmalıdır.

ÖRNEKTİR

Metinin Başlığı

- Her varlığın bir ismi vardır. İsim varlıkları tanımamıza yarar. Başlık da metnin ismidir. Bir metnin konusunu özetleyen ve metnin içeriği hakkında bilgi veren söz ya da söz öbeklerine ***"başlık"*** denir.

Eğitim ve dil, birbiriyle yakından ilgili iki alan. Kuşkusuz dili kullanmanın tek amacı eğitim değildir ama eğitimi dilsiz gerçekleştiremezsiniz. Bu yüzden eğitici yayınların dili; acık seçik, doğru ve seslendiği kitlenin düzeyine uygun olmalıdır. Bu koşullara sahip olmayan bir kitap, içindeki bilgiler ne kadar yararlı olursa olsun, işlevini yerine getiremez. Aktarılamayan, anlaşılmayan bilgi de bir bakıma yok sayılır.

Yukarıdaki metnin konusu "eğitici yayınlarda kullanılan dilin önemi" olduğu için bu metne verilebilecek en uygun başlık da "Eğitici Yayınların Dili" olacaktır.

Uygulama 1

Aşağıdaki metinleri inceleyerek soruları cevaplandırınız.

Metnin konusu nedir?

Hayvanlar, bulundukları çevreye içgüdüleriyle uyum sağlar. Oysa insanlar uyumu belli bir surece yayılan öğrenmeyle gerçekleştirir. Örneğin kuşların yuva yapması kalıtımla gecen içgüdülerin kendiliğinden ortaya çıkardığı bir davranıştır. Buna karşılık insanlar ev yapmak için bazı şeyler öğrenmek zorundadır. Bu öğrenme de çoğunlukla deneyimler sonucu ortaya çıkar.

.....

Metnin ana düşüncesi nedir?

Kişi, hiç beklemediği anda karmaşık sorunlarla karşılaşabilir. Böyle bir durumda da genellikle "Başaramam", "Beceremem"gibi sözcüklerle zorlandığı bu durumdan kaçmaya çalışır. Oysa sorunlardan kaçmaya yönelik bu tavır, daha büyük sorunlara yol açabilir. Bireyin bu durumda yapması gereken kendine inanmak ve içindeki gücün farkına varmaktır.

.....

Bu metne uygun bir başlık koyunuz.

İşlemecilik, insanların süsleme arzusundan doğan çok eski sanatlardan biridir. Memleketimizde işlemeciliğe yüzyıllardan beri önem verildiği bilinmektedir. İşleme, saraylarda kaftanlardan pabuçlara kadar her eşyaya uygulanmış, halk arasında da çok yayılmıştır. Eskiden, gelin olacak kızların en kıymetli çeyizlerini el işlemeleri oluştururdu. Bir kız, yatak takımından kışlık torbasına kadar eşyalarının tümünü işleyerek süslerdi. Bunlar bazı şehirlerimizde, düğün günü bir kösede sergilenirdi.

.....

ÖRNEKTİR

İLİM İLİM BİLMEKTİR

İlim ilim **bilmektir**
İlim kendin **bilmektir**
Sen kendini **bilmezsin**
Ya nice **okumaktır**

Okumaktan murat ne
Kişi Hak'kı **bilmektir**
Çün okudun **bilmezsin**
Ha bir kuru **emektir**

Okudum **bildim deme**
Çok taat **kıldım deme**
Eğer Hak bilmez isen
Abes yere **yelmektir**

Yiğirmi dokuz **hece**
Okursun uçtan **uca**
Sen elif dersin **hoca**
Mânâsı ne **demektir**

Yunus Emre der **hoca**
Gerekse bin var **hacca**
Hepisinden **iyice**
Bir gönüle **girmektir**

Yunus Emre

ÖRNEKTİR

Düşün Yorum

Daha önce okuduğumuz metinler ile "İlim İlim Bilmektir" metni arasında yazılış özellikleri açısından farklılıklar var mı? Açıklayınız.

Renkli olarak yazılmış kelimelerde dikkatinizi çeken bir şey oldu mu?

Altı çizili olarak yazılmış *"yiğirmi ve hepisinden"* kelimelerini inceleyiniz.Kelimelerin bu şekilde yazılmalarının sebebi sizce ne olabilir?

ŞİİR BİLGİSİ

- Duygu ve düşüncelerin ölçülü ve uyaklı biçimde dizeler şeklinde yazılmasına *"şiir"* denir. Şiir yazan kişiye *"şair"* adı verilir. Şiirde bulunan ögeler şunlardır:

01 **Dize (mısra):** Şiirdeki her bir satıra dize (mısra)denir.

02 **Tema:** Şiirde anlatılmak istenen temel duygudur.

03 **Kıta:** Dört dizeden oluşan şiir bölümlerine "kıta" denir.

04 **Ölçü:** Şiirdeki dizelerin herhangi bir açıdan eşit olmasıdır.

Türk Şiirinde Kullanılan Ölçü Türleri

1. Hece Ölçüsü

- Dizelerdeki hece sayılarının eşitliğine dayalı bir ölçü birimidir. Hece ölçüsünün diğer adı parmak hesabıdır. Milli ölçümüzdür. Dizelerdeki ünlü harfler sayılarak da bulunur.

ÖRNEK

Gi-de-rim	yo-lum	ya-ya	= 7
Ce-ma-lin	ben-zer	a-ya	= 7
E-ri-dim	ha-yal	ol-dum	= 7
Gün-le-ri	sa-ya	sa-ya	= 7

Âşık Ömer

(Bu dörtlüğün her dizesinde 7 hece bulunduğu için "7'li hece ölçüsüyle yazılmıştır" denilmektedir.)

ÖRNEKTİR

2. Aruz Ölçüsü

Türk edebiyatına Arap edebiyatından geçmiş bir ölçü birimidir.

3. Serbet Ölçü

Hiçbir kurala bağlı kalınmadan oluşturulan şiirlerdeki ölçü birimidir. Serbest ölçü ile yazılmış şiirlere *"ölçüsüz şiir"*de denir.

ÖRNEK

Her şey birdenbire oldu.
Birdenbire vurdu gün ışığı yere;
Gökyüzü birdenbire oldu;
Mavi birdenbire.
Her şey birdenbire oldu;
Birdenbire tütmeye başladı duman topraktan;
Filiz birdenbire oldu, tomurcuk birdenbire
Yemiş birdenbire oldu.

Uygulama 1

Aşağıdaki dörtlüklerin hangi hece ölçüsüne göre yazıldığını belirtiniz.

Gel bakma kimseye hor.
Halkı yorma kendin yor.
Yıkmak için çok düşün
Yıkmak kolay yapmak zor.

Bu dörtlük ..... hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Köylümün milli ganimet
Çalan diyor velinimet
Han hırsızlara emanet
Bak şu işe muhtar emmi.

Bu dörtlük ..... hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Benim NOTUM

ÖRNEK

Uygulama 2

Numaralanmış şiirlerin temalarını bulup aşağıdaki kutucuklara yazınız.

1

Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü...
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü
Işık ışık, dalga dalga bayrağım,
Senin destanını okudum, senin destanını
yazacağım

2

Gözlerimde parıltısı bakır bir tasın,
Kulaklarım komşuların ayak sesinde;
Varsın yine bir yudum su veren olmasın,
Baş ucumda biri bana 'su yok' desin de!

3

Mert dayanır, namert kaçar
Meydan gümbürgümbürlenir
Şahlar şahı divan açar
Divan gümbür gümbürlenir

4

Seni boydan boya sevmişim,
Ta Kars'a kadar Edirne'den.
Toprağını, taşını, dağlarını
Fırsat buldukça övmüşüm.

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____

Uygulama 3

İstediğiniz herhangi bir konuda 7'li hece ölçüsüyla bir şiir yazınız.

.....

....
....
....
....

ÖRNEKTİR

SÖZ SANATLARI

- Yazarlar, şairler; yazı ve şiirlerinde sözü etkili kılmak, ilgi çekici hale getirmek anlatımı zenginleştirmek gibi amaçlarla birtakım söz oyunları yaparlar. Yapılan bu söz oyunlarına ***"söz sanatları"*** denir. Söz sanatlarından bazıları şunlardır:

1. Benzetme

- Anlama güç katmak için aralarında ilgi bulunan iki varlık, durum veya kavramdan zayıf olanı güçlü olan gibi göstermektir.

ÖRNEK

"Aslı'nın inci gibi beyaz dişleri vardı."
Cümleye baktığımızda Aslı'nın dişleri inci gibi gösterilerek benzetme yapılmıştır. Benzetme yapılmasının amacı ise dişlerin beyazlığını vurgulamaktır. Beyazlık konusunda inci daha beyazdır. Bu yüzden beyazlık özelliği açısından zayıf olan diş, güclü olan inciye benzetilmiştir.

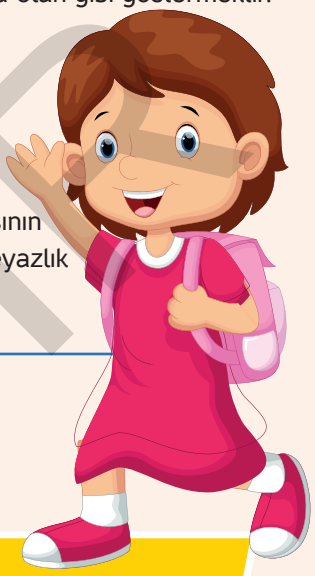

win!

Benzetmelerde dört öge bulunur. Bunlar: benzeyen, kendisine benzetilen, benzetme yönü ve benzetme edatıdır.

ÖRNEK

"Ahmet aslan gibi güçlüdür." cümlesinde Ahmet güçlü olma yönünden aslana benzetilmiştir.

Benzeyen: Ahmet

Kendisine benzetilen: aslan

Benzetme yönü: güçlülük

Benzetme edatı: gibi

ÖRNEKTİR

2. Kişileştirme

İnsana ait özelliklerin, insan dışındaki varlıklara verilmesine ***kişileştirme*** denir.

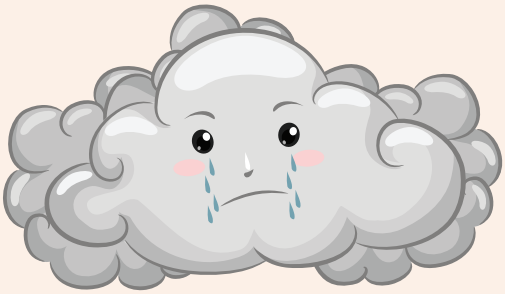

Bulutlar, içli içli ağlıyordu.

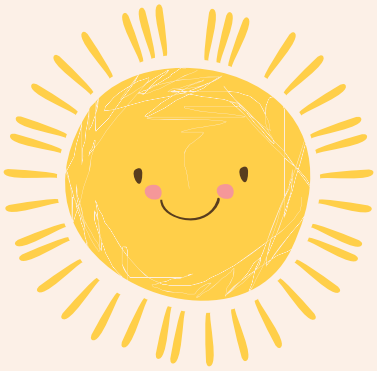

Güneş, bugün bize gülümsedi

Rüzgârın öfkesinden yürüyemiyorduk.

Uygulama 1

Aşağıdaki cümlelerde yer alan söz sanatlarını (Kişileştirme, benzetme) **yazınız.**

01 .....
Ağaçlar derin bir rüyaya dalmış.

02 .....
Çocuğun kömür gibi gözleri vardı.

03 .....
Bütün çiçekler bizi selamlıyordu.

04 .....
Toros Dağları testere ağzını andırıyodu.

05 .....
Elma gibi yanakları vardı.

06 .....
Yollar selama durmuştu.

07 .....
Bulutlar ufukta beyaz bir yumak.

ÖRNEKTİR

Benim NOTUM

Uygulama 2

Görsellerin altına kişileştirme cümleleri yazınız.

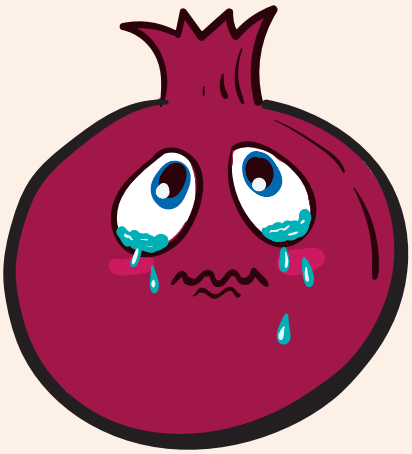

.....

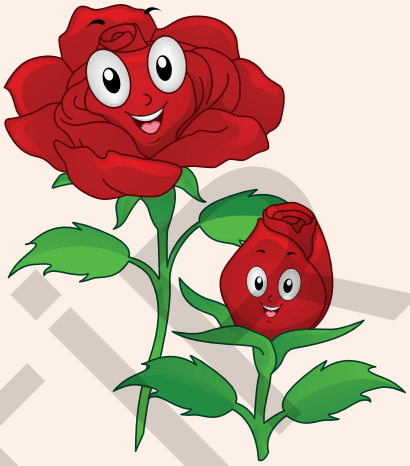

.....

.....

.....

.....

.....

ÖRNEKTİR

1. Akdeniz köpük köpük bir harita çizerken; Ege, Karadeniz'in girintisiz kıyılarını kıskanır, Marmara bir bebek gibi gülerken Boğaziçi şarkılar fısıldar İstanbul'a.

Bu metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ege ve Marmara'nın güzelliği
B) Karadeniz kıyıları
C) Yurdumuzun güzellikleri
D) Akdeniz'in doğal güzellikleri

2. El sanatları ait oldukları toplumun kültürünü yansıtır. Bu nedenle yaşatılması için toplumun yoğun bir çaba harcaması gerekir. Bu çabayı gösteremeyen toplumlar, kültürel anlamda derin yara alır.

Bu parçanın ana fikri aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kültürü korumak için el sanatlarına önem vermeliyiz.
B) El sanatları diğer sanatlardan daha önemlidir.
C) Kültürü korumak sanatçıların görevidir.
D) Günümüzde el sanatlarına daha az önem vermeliyiz.

3. Dil, bir toplumun millet olma yolunda en önemli ögesidir. İnsanlar, onun aracılığıyla ortak değerlere ulaşırlar. Çünkü dil, her şeyden önce insanların birbirlerini anlamalarını sağlar. Ortak bir iletişim aracı olmayan toplumlar, milletleşemez.

Bu parçaya konulabilecek <u>en uygun</u> başlık aşağıdakilerden hangisidir?

A) Milletlerin Sorunları
B) Güzel Dilimiz
C) Millet Olmanın Önemi
D) Dil ve Millet

4. Sen bir çiçeksin
Annen saksı
Azıcık hastalansan
Odalar yaslı.
Sevincimiz, üzüntümüz
Hep, sana bağlı
Senden gelir gücümüz
Doğan güne karşı...

Şiirde bahsedilen varlık aşağıdakilerden hangisidir?

A) Anne
B) Çocuk
C) Doğan gün
D) Çiçek

5. Okuyalım kardeşim
Okumak geleceğin
Yolunu aydınlatır
Okumak insanlara
Tüm dünyayı tanıtır

Yukarıdaki şiirde üzerinde durulan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Üzüntü
B) Eğitim
C) Sevgi
D) Yalnızlık

6. Nehirler gazidir, dağlar kahraman

Bu dizede, hangi söz sanatı kullanılmıştır?

A) Kişileştirme
B) Konuşturma
C) Karşıtlık
D) Abartma

ÖRNEKTİR

7. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinde insana ait bir özellik, insan dışındaki varlığa verilmiştir?**

A) Kardeşim, aslanlar gibi cesurdur.
B) Cennet gibi vatanımız var.
C) Ay, bugün bana selam verdi.
D) Nasıl bitecek bu dağ gibi çamaşırlar?

8. Çalışırsam toprak verir, cömerttir.
Çalışmak insana büyük servettir.
Emeksiz istemek acımasız derttir.
Kese coşar, gönül coşar, el coşar

Bu dizelerde kişileştirilen varlıklar aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

A) Toprak - El - Servet - Emek
B) Kese - Toprak - Gönül - El
C) Gönül - El - Dert - Emek
D) Çalışmak - Dert - Servet - Kese

9. Bu asker bizim askerimiz,
Güneş altında, yağmur altında kar altında
Gökyüzüne çekilmiş kılıçlardır.
Yemeden içmeden kesilmişse eğer,
Eğer dağlar gibi susuyorsa
Bir bildiği vardır.

Bu şiirde benzetilen ve benzeyen varlıklar aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) güneş, yağmur, (benzetilen)
asker (benzeyen)
B) kılıç, dağ, (benzetilen)
asker (benzeyen)
C) asker (benzetilen)
kılıç, dağ (benzeyen)
D) gökyüzü, kılıç (benzetilen)
güneş, yağmur (benzeyen)

10. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde hece ölçüsü bakımından serbest ölçü kullanılmıştır?**

A) Yoksul görsen besle kaymak bal ile
Garipleri giydir ipek şal ile
B) Bu çağrı biz çocuklardan
Bu çağrı tüm insanlığa
C) Bir yer düşünüyorum yemyeşil,
Bilmem neresinde yurdumun
D) Cennet konmuş ayağının altına,
Hakkını ödeyemem güzel annem!

11. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinde kişileştirme sanatına başvurulmuştur?**

A) Sırma gibi saçları vardı.
B) Erikler ekşi ekşi yüzüme bakıyordu.
C) İnci gibi dişlerim var.
D) Sen geldiğinde dünyalar benim oldu.

12. Aheste çek kürekleri
Mehtap uyanmasın

(Mehtap: Ay ışığı)

Yukarıdaki şiirde kullanılan söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Benzetme
B) Kişileştirme
C) Konuşturma
D) Abartma

ÖRNEKTİR

1. İnsanoğlu çevresine ve doğaya bir çok zarar vermektedir.Bu zararı verirken en çok doğal çevremiz bu durumdan etkilenmektedir. Doğaya ve çevreye verdiğimiz en büyük zararın başında ise çevre kirliliği gelmektedir. Çevre kirliliği çeşitleri genel olarak; hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği, gürültü kirliliği ve görüntü kirliliği olarak sınıflandırılır. Çevre kirlilikleri doğaya zarar vererek doğrudan veya dolaylı olarak doğada yaşamını sürdüren tüm canlıların zarar görmesine neden olmaktadır. Çevrenin kirlenmesi, ekosistemin dengelerini bozarak iklimsel değişikliklere sebep olmaktadır.

Buna göre, aşağıdaki görsellerden hangisi bu metinde anlatılan çevreye verilen zararla ilgili durumu örneklememektedir?

A)

Toprak Kirliliği

B)

Hava Kirliliği

C)

Su Kirliliği

D)

Rüzgâr Enerjisi

2.

Yukarıda bulunan resimlerle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Ayıların bal yemeği sevdiğine

B) Geyiklerin mantar yediğine

C) Aslanların bir av yakaladıklarına

D) Dinozorların neslinin tükendiğine

ÖRNEK

3.

Aşağıdakilerden hangisi bu başlık ve görselden hareketle yazılan bir metnin konusu olmaya en uygundur?

A) Yol güvenliği için öğrenilmesi gereken kurallar
B) Trafik kurallarının yayalar için önemi
C) Yol güvenliğinin sadece yayalar için önemli olduğu
D) Trafik kurallarının yaygınlaştırılması gerektiği

4.

İSİMLER	CÜMLELER
Emine	*Rüzgar, ninemin kokusunu getir bana!*
Ayşe	*Babam bana "Aslan gibisin oğlum" dedi.*
Ali	*Benim kedimin zeytin gibi simsiyah gözleri var.*
Necati	*Güneş uyanınca herkes uyanır.*

Yukarıdaki tabloda Esin, Ada, Ateş ve Nehir'in kişileştirme ve benzetme içeren cümleler söylemeleri istenmiştir.

Bu tabloya göre kimler kişileştirme yapmıştır?

A) Emine ile Ayşe B) Ali ile Ayşe C) Ayşe ile Necati D) Emine ile Necati

ÖRNEKTİR

ADIM 03

PADİŞAH İLE İHTİYAR ADAM

Soğuk bir kış günü padişah, tebdil-i kıyafet ederek yanına başvezirini alıp şöyle bir gezmek, bununla beraber de vatandaşlarının halinden haberdar olmak maksadıyla yola çıkmış. Gezintileri esnasında bir dere kenarında çalışan **yaşlı** *bir adam görmüşler. Adam elindeki derileri suya sokup, döverek tabaklıyormuş.*

Padişah, ihtiyarı selamlamış: "Selamunaleykum ey pir-i fani..."

İhtiyar : "Aleykumselam ey serdar-ı cihan..."

***Padişah sormuş**: "Altılarda ne yaptın?"*

***İhtiyar**: "Altıya altı katmayınca, otuz ikiye yetmiyor."*

***Padişah gene sormuş**: "Geceleri kalkmadın mı?"*

***İhtiyar**: "Kalktık... Lakin, ellere yaradı."*

***Padişah gülmüş**: "Sana bir kaz göndersem yolar mısın?"*

***İhtiyar**: "Yolarım hem de ciyaklatmadan."*

Padişahla başvezir adamın yanından ayrılıp yola koyulmuşlar.

***Padişah başvezire dönmüş**: "Ne konuştuğumuzu anladın mı?"*

***Başvezir**: "Hayır, anlayamadım sultanım" demiş.*

Padişah sinirlenmiş**: "Sen* **akılsız** *mısın. Onca şey konuştuk nasıl hiçbir şey anlamazsın. Bir de benim* **yokluğumda devleti sen yöneteceksin. Sana akşama kadar süre. Hala ne konuştuğumuzu anlamazsan kelleni alırım." demiş.*

Korkuya kapılan başvezir, padişahı saraya bıraktıktan sonra telaşla dere kenarına dönmüş. Bakmış adam hala orada çalışıyor.

***Başvezir ihtiyara**: "Padişamızla birçok şey konuştunuz ama ben hiçbirini anlamadım. Ne konuştuğunuzu bana da anlatsan ya." demiş.*

***Adam, başveziri şöyle bir süzmüş**: "Kusura bakma. Bedava söyleyemem. Ver bir yüz altın söyleyeyim." demiş.*

Kellesinden korkan Başvezir, yüz altını hemen vermiş ve "Sen daha gelir gelmez padişahı, serdar-ı cihan diye selamladın. Nereden anladın padişah olduğunu." diye sormuş.

***İhtiyar**: "Ben* **dericilik** *yapıyorum. Onun sırtındaki kürkü padişahtan başkası giyemezdi." demiş.*

Vezir kafasını kaşımış ve "Tamam, bunu anladım. Peki, altılara altı katmayınca otuz ikiye yetmiyor ne demek?"

İhtiyar adam, bu soruya cevap vermek için de bir yüz altın daha almış ve "Padişah, altı aylık yaz döneminde çalışmadın mı ki kış günü çalışıyorsun, diye sordu. Ben de, yalnızca altı yaz ayında çalışmak yeterli değil, altı ay da kışın çalışmazsak yemek bulamıyoruz dedim."

***Vezir bir soru daha sormuş**: "Geceleri kalkmadın mı ne demek?"*

Adam bir yüz altın daha almış ve "Padişahımız: "Geceleri yatağından kalkıp kendileri için uykularını feda ettiğin çocukların olmadı mı ki böyle tek başına çalışıyorsun, diye sordu. Ben de: "Çocuklarım var, ama hepsi kız. Evlendiler, başkasına yaradılar, dedim."

Vezir gene kafasını sallamış ve: "Tamam, her şeyi şimdi iyice anladım ancak hala çıkaramadığım bir şey var. Şöyle ki padişahımız en son ayrılırken sana bir kaz göndersem yolar mısın demişti." Bu ne demekti peki.

İhtiyar adam gülmüş ve "Her şeyi ben mi söyleyeceğim biraz düşün onu da sen bul." demiş.

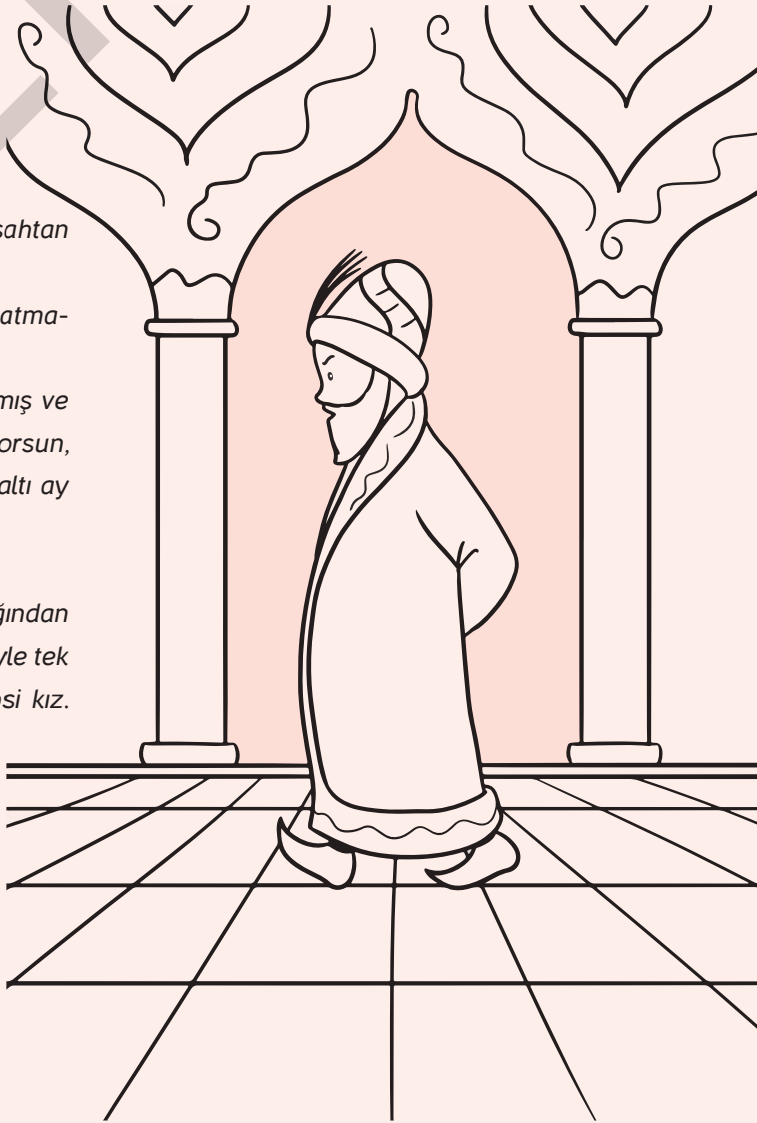

ÖRNEKTİR

Düşün Yorum

Renkli yazılmış kelimelere (yaşlı, akılsız, yokluk, dericilik) *dikkat ederek metni yeniden okuyunuz.*

1. Kelimelerde farklı renklerin kullanılmış olmasının nedeni sizce ne olabilir?

2. Kelimelerin sarı renk ile yazılmış bölümlerini inceleyiniz. Dikkatinizi çeken bir şey oldu mu?

3. Mavi renk ile yazılmış bölümler geldikleri sözcüklerin anlamlarını nasıl etkilemiştir?

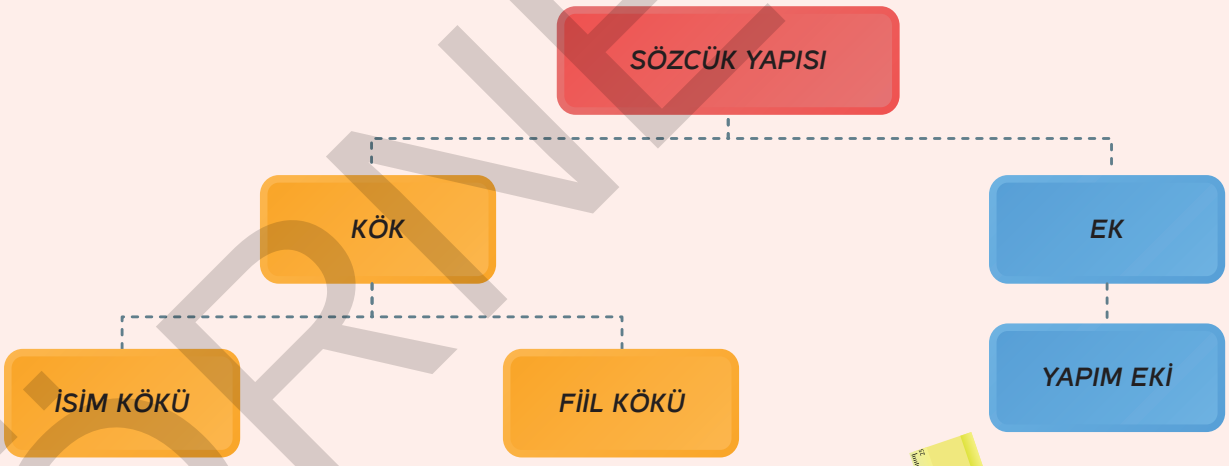

- Türkçede sözcükler ya sadece kök hâlindedir ya da kök ve ek(ler)in birleşmesiyle oluşmuştur. Örneğin "kalem" sözcüğü kök halindeyken "kalemlik" sözcüğü ise kök ve ekin birleşmesiyle (kalem + lik) oluşmuştur.

ÖRNEKTİR

Kök

- Bir sözcüğün bütünüyle bağlantılı olan, anlamlı en küçük parçasına ***kök*** denir. Sözcüklerin kökleri bulunurken sondan başlanarak tüm ekler çıkarılır geriye kalan, anlamlı en küçük parça köktür.

KIŞ → LIK → LAR → IM

Kök

Sözcüklerin kökleri ile tamamı arasında anlam ilgisi olmalıdır.

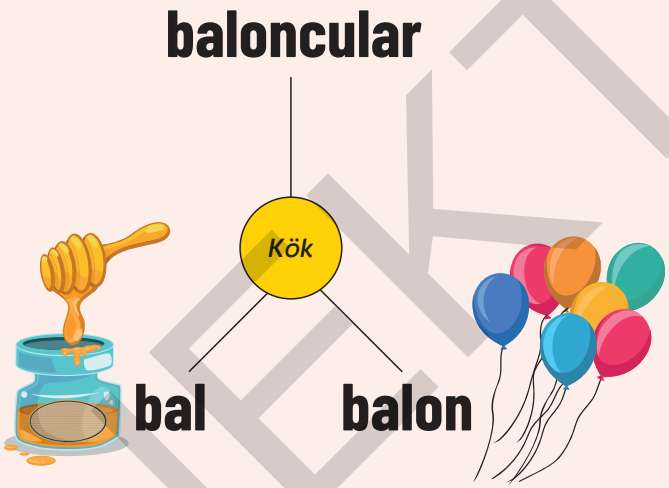

- "Baloncular" sözcüğünün kökü bulunurken anlamlı en küçük parça "bal" sözcüğüdür. Ancak "bal" ile "baloncular" arasında hiçbir anlam ilgisi olmadığı için sözcüğün kökü "bal" değil "balon" olur.

Türkçede kök isim kökü ve fiil kökü olmak üzere ikiye ayrılır.

İsim Kökü

- Varlıkların, kavramların isimlerini karşılayan köklere ***isim kökü*** denir. İsim kökleri "-mek/mak" mastar ekini alamayan köklerdir.

Ev

Araba

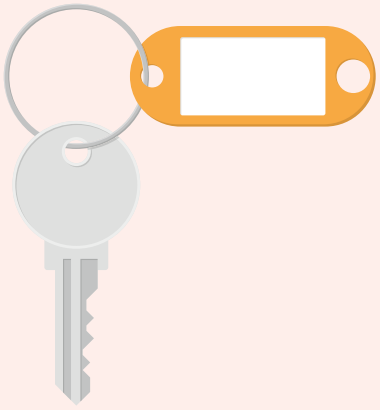

Anahtar

ÖRNEKTİR

2. Fiil Kökü

İş, oluş, hareket bildiren köklere ***fiil kökü*** denir. Fiil kökleri "-mek/mak" mastar ekini alabilen köklerdir.

Koş(mak)

Kork(mak)

Ağla(mak)

Uygulama 1

Aşağıdaki sözcüklerin hangi köke ait olduklarını (isim - fiil) **köklerin altını çizerek boşluklara yazınız.**

1. Evlendiler .....
2. Sahipsiz .....
3. olanak .....
4. sevimlilik .....
5. geçmişimiz .....
6. canlandı .....
7. gölgelik .....
8. gölette .....
9. şüphecisin .....
10. uçuşurlar .....

Benim NOTUM

ÖRNEK TİP

Yazılışları aynı anlamları farklı olan köklere ***sesteş kök*** denir.Bu tür sözcükler arasında hiçbir anlam bağlantısı yoktur. Bu kökler hem isim hem de fiil olarak kullanılabilmektedir. İsim mi fiil mi olduklarını anlamak için cümledeki anlamlarına bakılmalıdır.

En sevdiği çiçek güldü → ***İsim kökü***

Anlattığım fıkraya herkes güldü → ***Fiil kökü***

Aralarındaki anlam ilişkisi olmakla beraber hem isim hem de fiil olarak kullanılan köklere ***ortak kök*** denir.

Savaş	Barış	Kuru
Savaşmak	Barışmak	Kurumak

Bu tür köklerin de isim mi fiil mi olduklarını anlamak için cümledeki anlamlarına bakmak gerekir.

Duvarları yeşil boya ile boya.

İsim kökü ***Fiil kökü***

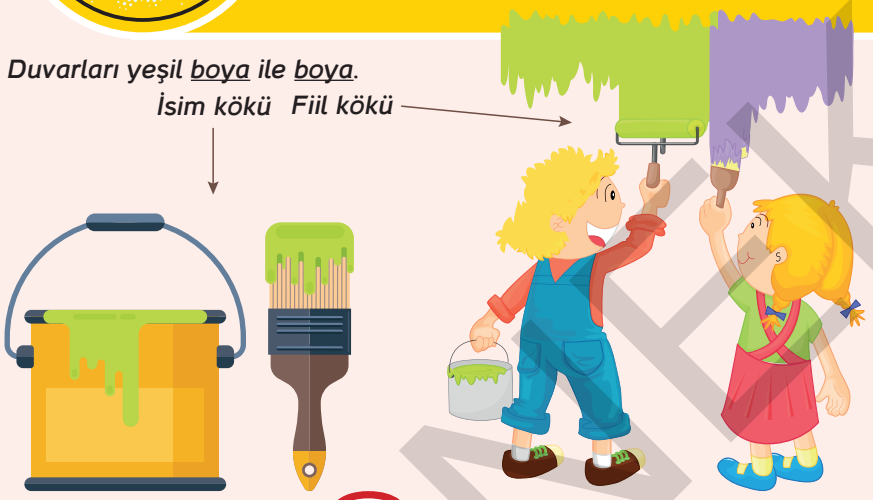

Uygulama 2

Aşağıdaki kelimeleri hem isim hem de fiil köke sahip olacak şekilde cümlede kullanınız.

Yaz
İsim (kök) .....
Fiil (kök) .....

Aç
İsim (kök) .....
Fiil (kök) .....

Kan
İsim (kök) .....
Fiil (kök) .....

Gel
İsim (kök) .....
Fiil (kök) .....

ÖRNEK TİR

Ek

- Tek başlarına anlamları olmayan ancak kelime kök veya gövderine gelerek yeni anlamlar türetmeye ya da kelimelerin cümledeki görevlerini belirlemeye yarayan parçacıklara ***ek*** denir.

KALEM → **LİK** → **LER**

İsim Kökü — *Ek* — *Ek*

YAZ → **I** → **CI** → **LAR**

Fiil kökü — *Ek* — *Ek* — *Ek*

Uygulama 3

Aşağıdaki kelimeleri ekleri ve köklerine ayırınız.

Komşuluk	Geleceklermiş	Topraklarda
Gölgesinde	**Açıkladı**	**Günlerce**
Katılımı	**Morarmış**	**Canlanmış**

ÖRNEKTİR

Yapım Ekleri

Eklendiği sözcüklerin anlamlarını veya yapılarını değiştiren eklere yapım eki denir. Sözcüklerin *yapım eki* almış olan hallerine *gövde* denir

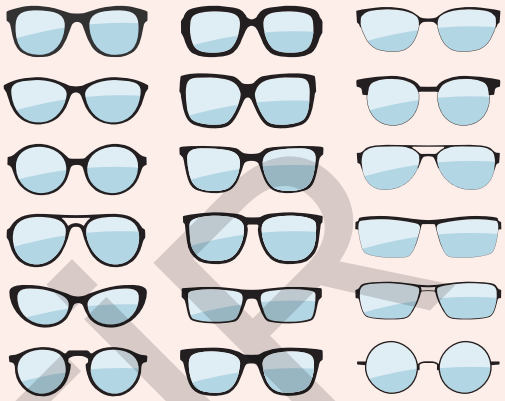

GÖZ → **LÜK** → **ÇÜ**

İsim Kökü — *(görme organı)*

Yapım Eki — *(göze takılan eşya)*

Yapım Eki — *(gözlük satan kişi/yer)*

BİL → **Gİ** → **SİZ** → **LİK**

Fiil Kökü

Yapım eki

Yapım eki

Yapım eki

Uygulama 4

Verilen kelimelere uygun yapım ekleri getirerek yeni kelimeler türetin.Türettiğiniz yeni kelimelerinizi cümle içinde kullanın.

KELİME	YAPIM EKİ	YENİ KELİME	CÜMLE
Eski			
Kulak			
Su			
Diş			
Ev			
Kuru			
Barış			

ÖRNEKTİR

BÜYÜK HARFLERİN YAZIMI

Cümlelerin ilk harfi büyük yazılır.

Kardeşim az önce dışarı çıktı.

Dizeler büyük harfle başlar.

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak!

Kişi adlarıyla soyadları büyük harfle başlar.

En son okuduğum kitap Cemil Meriç'e aitti.

Kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar.

Kurtuluş Savaşı'na milli kahramanımız Nene Hatun'un katkısı çok büyüktür.

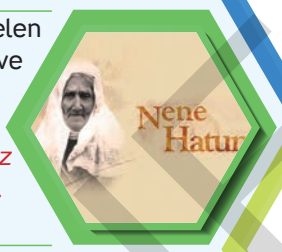

Cümle içinde özel adın yerine kullanılan makam veya unvan sözleri büyük harfle başlar.

Bu akşam Vali, konuyla ilgili açıklama yapacakmış.

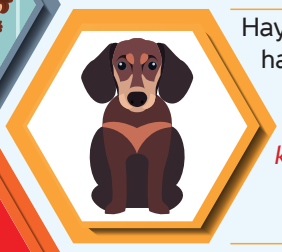

Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar.

Köpeğimiz Karabaş beni sevinçle karşıladı.

Millet, boy, oymak adları büyük harfle başlar.

Şu sözü hemen hemen hepimiz duymuşuzdur: Türk gibi başla, Alman gibi devam ettir, İngiliz gibi bitir.

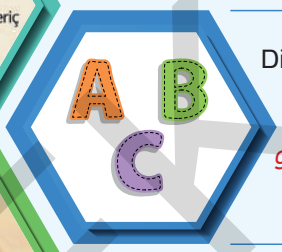

Dil ve lehçe adları büyük harfle başlar.

Yabancı olmasına rağmen Türkçeyi güzel konuşuyor.

Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar.

Amelde Hanefi, itikadda Maturidi mezhebindeniz.

Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar büyük harfle başlar.

Ne diyelim, Allah ıslah etsin

Akrabalık bildiren kelimeler küçük harfle başlar.

Bu akşam Salim dayımlara gideceğiz.

Benim NOTUM

ÖRNEKTİR

Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar.

Dünya'nın tek uydusu olan Ay, Dünya etrafında dönüşünü yirmi dokuz günde tamamlamaktadır.

Yer adları (kıta, bölge, il, ilçe, köy, semt vb.) büyük harfle başlar.

Bu seneki gezimiz Orta Asya'nın devasa çöllerine olacak.

Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve deniz, nehir, göl, dağ, boğaz vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar.

Göçmen kuşların Türkiye üzerinde mola verdiği Meke Gölü ne yazık ki kurumaya yüz tutmuş.

Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adlarında geçen mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak kelimeleri büyük harfle başlar.

On yaşıma kadar Çınar Mahallesi Dal Sokak'ta yaşadım.

Saray, köşk, han, kale, köprü, kule, anıt vb. yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar.

Hafta sonu Topkapı Sarayı'na gideceğim.

Kurum, kuruluş ve kurul adlarının her kelimesi büyük harfle başlar.

Bildiğim kadarıyla Çamlıca Kütüphanesi 24 saat açık.

Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, beste vb.) her kelimesi büyük harfle başlar.

Bu dönem Yılkı Atı kitabından sorumluyuz.

Ulusal, resmî ve dinî bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar.

Anneciğim, Miraç Kandili'ni tebrik ederim.

Tarihî olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar.

Bu millet Kurtuluş Savaşı'nda canını ortaya koymuştur.

Yer, millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik kelimelerde sadece özel adlar büyük harfle başlar.

Komşumuzun çok şirin bir Van kedisi vardı.

Kurum, kuruluş adlarına getirilen ekler, kesme işareti ile ayrılmaz.

Antalya Lisesinde, Türk Dil Kurumunun

Özel ada dâhil olmayan gazete, dergi, tablo vb. sözler büyük harfle başlamaz.

Tercüman gazetesi, İnsan ve Hayat dergisi

Dünya, Güneş ve Ay sözcükleri gezegen anlamlarında kullanıldıklarında ilk harfler büyük; aksi durumlarda küçük yazılır.

Perdeyi aç da eve güneş girsin.

ÖRNEKTIR

Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar.

Kardeşim Ahmet, 26 Ekim 1992 tarihinde doğdu.

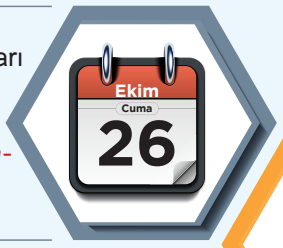

Tabela, levha ve levha niteliğindeki yazılarda geçen kelimeler büyük harfle başlar.

Koridorun sonundaki "Vezne" yazan kapının önünde durdum.

Hitaplar büyük harfle başlar.

Sevgili Kardeşim,
Değerli Arkadaşım,

Kitaplarda bölüm adları, gazete ve dergilerde yazı başlıklarının her sözcüğü büyük harfle başlar. "ve, ile" gibi bağlaçlar küçük harfle başlar.

Doğa ve İnsan
İnsan ve Hayat
Keloğlan ile Annesi

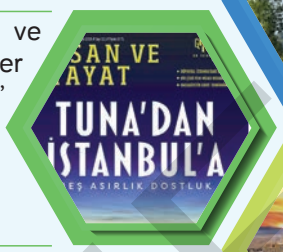

Başkalarından aktarılan sözler, cümleler büyük harfle başlar.

Öğretmenimiz: "Çok kitap okuyun." dedi.

İki noktadan sonra gelen cümleler büyük harfle , örnekler sıralanmışsa küçük harfle başlar.

Babamın bana ve kardeşlerime öğüdü şuydu: Her zaman çalışkan, tatlı ve güler yüzlü olmalısınız.

Ana yönler (kuzey, güney, doğu, batı) özel bir isimden önce gelirse büyük, tek başına veya özel isim bir isimden sonra gelirse küçük harfle başlar.

Doğu Karadeniz
Karadeniz'in doğusu

Ara yönler (kuzeydoğu, güneydoğu, kuzeybatı, güneybatı) cümle içinde tek başına kullanıldığında bitişik yazılır ve küçük harfle başlar.

Güneydoğu Anadolu, güneydoğu

Win!

Para birimleri, büyük harfle başlamaz.

lira, dolar, euro...

Benim NOTUM

ÖRNEKTİR

Uygulama 1

Aşağıdaki cümlelerde büyük harflerin kullanımındaki yanlışlıkları düzeltip cümleleri yeniden yazınız.

1. İnsana sadâkat yaraşır görse de ikrah yardımcısıdır doğruların Hazret-i Allah.
   .....

2. Bir makam ismiyle de anılan bayat oymağı yüzyıllardır Kerkük ve çevresinde yaşamaktadır.
   .....

3. Kanlıcadaki tarihî Hekimbaşı Salih Efendi yalısı Malta bayraklı bir geminin çarpması sonucu hasar gördü.
   .....

4. Yılın ilk yasa tasarısı bakanlar kurulunun onayından geçti.
   .....

5. Yaptığınız çalışmaları bağlar mh. mimar sinan cd. no: 52 adresine gönderiniz.
   .....

6. Yasanın resmî gazetede yayınlanmasıyla geçerlilik süreci başlamış oldu.
   .....

7. Tut ki ormanda karşına bir ayı çıktı.
   .....

8. Antep Fıstığındaki fahiş fiyat artışı tüm kesimlerin büyük tepkisini çekti.
   .....

9. Osman Hamdi Bey'in kaplumbağa terbiyecisi isimli tablosu çok beğenilmektedir.
   .....

10. Bu seneki kurban bayramı tatilinin dokuz gün olacağı açıklandı.
    .....

ÖRNEKTİR

NOKTALAMA İŞARETLERİ

1 Cümlenin sonunda kullanılırım.
İyi not alabilmek için çok çalışıyordu.

2 Bazı kısaltmaların sonunda kullanılırım.
Bugünki dersimiz Prof. Dr. Zikri Turan ile.

3 Sayılardan sonra sıra bildirmek için kullanılırım.
17. sokakta oturuyoruz.

4 Bir yazının maddelerini gösteren rakam veya harflerden sonra kulllanırım.
1. Filimsiler
a. İsim fiil
b. Sıfat fiil
c. Zarf fiil

5 Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için kullanılırım.
Asım, 19.11.2012'de dünyaya geldi.

6 Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için kullanılırım.
Saat 14.00'te sınavımız var.

7 Bibliyografik künyelerin sonunda kullanılırım.
Kutlu Mustafa, Mavi Kuş, Dergâh Yayınları, 2006, İstanbul.

8 Dört ve dörtten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve bu sayı gruplarının arasında kullanılırım.
Şirketin bu seneki cirosu 145.389.475 olarak açıklandı.

9 Genel Ağ adreslerinde kullanılırım.
Bu ürünle ilgili bilgileri http://isabetyayinlari.com adresinden öğrenebilirsiniz.

10 Matematikte çarpma işareti yerine kullanılırım.
3 . 5 : 15

Arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakamdan sonra nokta konur.
Dünyada XIX – XX. yüzyıllar içinde 1,2 ve 3. çeyrek asırlarında yaşanan gelişmeler çok önemlidir.

NOKTA

ÖRNEKTİR

VİRGÜL

1. Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasında kullanılırım.
Her taraftan sincaplar, tavşanlar, gelincikler kaçışıyordu.

2. Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılırım.
Gülme komşuna, gelir başına.

3. Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş özneden sonra kullanılırım.
Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethetmeyi çok istemiştir.

4. Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başında ve sonunda kullanılırım.
Çocukluğum Menekşe köyünde, çok sakin ve huzurlu bir köydür, küçük bir evde geçti.

5. Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeler arasında kullanılırım.
Tatlı dil, tatlı dil, tatlı dil... Her kapının anahtarı odur.

6. Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerden sonra kullanılırım.
Herkes kütüphanede toplansın, dedi.

7. Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren kelimelerden sonra kullanılırım.
Tamam, ben seni sonra ararım.

8. Anlam karışıklığını önlemek için kullanılırım.
Çocuk, ayakkabısını ayakkabılığa koydu.

9. Hitap kelimelerinden sonra kullanılırım.
Sevgili Gençler, toplantıya katıldığınız için teşekkürler.

10. Sayıların yazılışında kesirleri ayırmak için kullanılırım.
Bu ayın zam şampiyonu 0,15 (yüzde on beş) ile domates oldu.

11. Özne olarak kullanıldıklarında "bu, şu, o" zamirlerinden sonra kullanılırım.
Bu, en sevdiğim kitaplardan biriydi.

12. Bibliyografik künyelerin maddeleri arasında kullanılırım.
Karakoç Sezai, Samanyolunda Ziyafet, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2007.

win!

Şart kipini almış çekimli fiillerden, zarf fiillerden ve bağlaçlardan sonra virgül kullanılmaz.

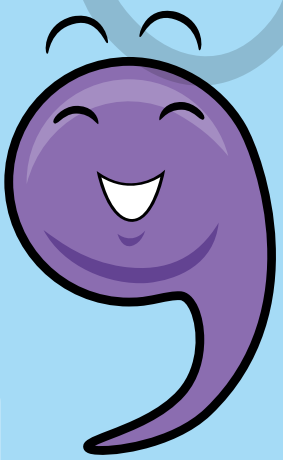

ÖRNEKTİR

Uygulama 1

Tablodaki cümlelerde nokta ve virgülün kullanımını doğru / yanlış olarak değerlendiriniz.

- [ ] İnsan, az söz söylemeli, çok iş yapmalı.
- [ ] Yaptığı 3, hatadan sonra uyarı aldı.
- [ ] Sınav saati 10.00 olduğu için bu programa katılamayacağım.
- [ ] Yakın dönemde merak saldığım bu dili. Farsça. öğrenmekten büyük bir mutluluk duyuyorum.
- [ ] Bir günü daha tamamlamış olduk böylece.
- [ ] Elbette, biz de öyle düşünüyoruz efendim.
- [ ] 5,5 = 25 olacaktı doğru cevap.
- [ ] Azim, sevgi, hoşgörü bir toplumun olmazsa olmazı niteliğindeki değerleri olmalı.
- [ ] O. bu markanın son dönemde ürettiği en gösterişli araçtı.

Uygulama 2

Aşağıdaki açıklamaların hangi noktalama işaretine ait olduğunu boşluğa yazınız ve bu açıklamaya uygun bir cümle yazınız.

01 Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur. .....

(.....)

02 Genel Ağ adreslerinde kullanılır. .....

(.....)

03 Tırnak içinde olmayan alıntı cümlelerinden sonra kullanılır. .....

(.....)

04 Kitap, dergi vb.nin künyelerinin sonunda kullanılır. .....

(.....)

ÖRNEKTİR

1 Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için kullanılırım.
Adana, Mersin, Antalya Akdeniz Bölgesi'nde; İzmir, Manisa, Aydın Ege Bölgesi'ndedir.

2 Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılırım.
Kalemi, defteri, silgiyi masaya bıraktı; hızla dışarıya çıktı.

3 İkiden fazla eş değer ögeler arasında virgül bulunan cümlelerde özneden sonra kullanılırım.
Arif; Yusuf, Efe ve Ali'ye kitap hediye etti.

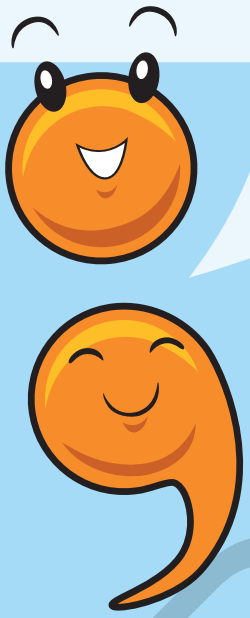

NOKTALI VİRGÜL

ÖRNEKTİR

Uygulama 3

Aşağıdaki cümleleri inceleyiniz. Noktalama yanlışı olmayan cümleleri "✓" ile işaretleyiniz.

1. Kıble; güneyden esen, adını güneyi simgeleyen "kıble"den alan sıcak ve nemli bir rüzgârdır.
2. Doğu Anadolu'nun sarp dağları arasında yemyeşil bir vahayı andıran Malatya; kayısı bahçeleri, zengin tarihi ile ilgiliyi hakediyor.
3. Kel ölür, sırma saçlı olur; kör ölür badem gözlü olur.
4. İyi bir yazar, romanda günlük, anı ve mektup gibi öğretici; hikâye, masal, şiir gibi sanatsal türlerden yararlanır.

1 Kendisiyle ilgili örnek verilecek cümlenin sonunda kullanılırım.
Boş zamanlarımda yapmayı sevdiğim etkinlikler şunlardır: Kitap okumak, yürüyüş yapmak, bisiklete binmek...

2 Kendisiyle ilgili açıklama yapılacak cümlenin sonunda kullanılırım.
Yaşadıklarımdan çıkardığım sonuç şuydu: Her zaman güler yüzlü ve anlayışlı olmalısın.

3 Karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişiyi belirten sözlerden sonra kullanılırım.
Sami: *Kardeş, orada mısın, beni duyabiliyor musun?*
Yusuf: *Sesin net gelmiyor ama yine de seni duyabiliyorum.*

4 Konuşma çizgisinden önce kullanılırım.
Zeynep nine anlatır:
– Eskiden buralar bu kadar kalabalık değildi, sokaklar bomboştu. Karşımızda inekler otlar, akşamları ortalığı keçi ve koyun sesleri kaplardı.

5 Genel ağ adreslerinde kullanılırım.
http://osym.gov.tr http://ytu.edu.tr

6 Matematikte bölme işareti olarak kullanılırım.
50 : 2 = 2 120 : 12 = 10 75 : 3 = 25

ÖRNEK TİP

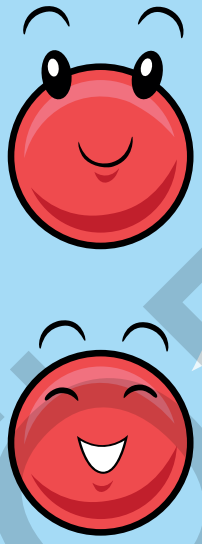

İKİ NOKTA

İki noktadan sonra söylenenler cümle değeri taşıyorsa büyük harfle, cümle değeri taşımıyorsa küçük harfle başlar.

Kendimi takdim edeyim: Meclis katiplerindenim.
Bu topraklarda ne ekersen yetişir: buğday, arpa, yulaf...

ÜÇ NOKTA

1

Tamamlanmamış cümlelerin sonunda kullanılırım.
Diyelim ki seni destekledim, sonra...

2

Kaba sayıldığı için veya yazılmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine kullanılırım.
Arkadaşına... diye seslendi birkaç kez.

3

Alıntılarda başta, ortada ve sonda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur:
...dedikodu yapmak, argo sözler kullanmak çok yanlıştır.

4

Sözün bir yerde kesilerek geri kalan bölümün okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek veya ifadeye güç katmak için kullanılırım.
Buraları mutlaka gelip görmelisin... Cennet köşelerinden bir parça burası...

5

Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için kullanılırım.
Hey, arkadaş... Hey, arkadaş... Beni duymuyor musun?

6

Karşılıklı konuşmalarda, yeterli olmayan, eksik bırakılan cevaplarda kullanılırım.
— Kimsin?
— Ali...
— Hangi Ali?
— ...

7

Örneklerin bir kısmı sayıldıktan sonra benzer örneklerin var olduğunu belirtmek için kullanılırım.
Bu topraklarda ne ekersen yetişir: buğday, arpa, yulaf...

ÖRNEKTİR

1. "Açıklık" sözcüğünü kök ve eklerine hangi öğrenci doğru ayrılmıştır?

A) 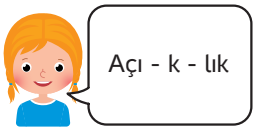

B)

C)

D) 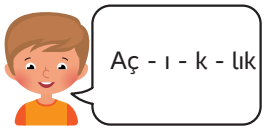

2. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisinin kökü isimdir?

A) Çocuklar sevgisiz büyümemeli
B) O geleneklerin bağlı biridir.
C) Büyüklerine saygılı olmalısın.
D) Pazarda yöresel ürünler satılır.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "geç" sözcüğü farklı bir kökte kullanılmıştır?

A) Vakit geç oldu artık gidelim.
B) Trafik polisi bize geç, diye işaret etti.
C) Okulun bahçesine gelince geç kaldığımı anladım.
D) Güneş artık geç batıyor.

4. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi hem isim hem de fiil kök olarak kullanılamaz?

A) Aş
B) Taş
C) Saç
D) Kal

5. Tarlalar buğday bekler senden, çocuklar ekmek
1 2 3 4

Numaralandırılmış sözcüklerin kökü aşağıdakilerden hangisinde sırasıyla doğru verilmiştir?

A) İsim kök - isim kök - isim kök - isim kök
B) İsim kök - fiil kök - isim kök - fiil kök
C) İsim kök - isim kök - isim kök - fiil kök
D) Fiil kök - fiil kök - isim kök - isim kök

6. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin sonuna farklı bir noktalama işareti getirilmelidir?

A) Taşıma suyla değirmen dönmez
B) Ne ekersen onu biçersin
C) Akıl olmayınca ne yapsın sakal
D) Öfkeyle kalkan zararla oturur

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde noktalama yanlışı yapılmıştır?

A) Zeytin, peynir ve reçelle kahvaltı yapıyorum.
B) Alb. Raşit Pekuysal askerlerini daima kollardı.
C) Dün eve erken gittim; dershaneye, kütüphaneye uğramadım.
D) Soruları nasıl çözmen gerektiğini bilmiyorsun?

ÖRNEKTİR

8. **Aşağıdakilerin hangisinde büyük harflerin kullanımıyla ilgili yanlış bir bilgi verilmiştir?**

A) Hayvanlara verilen özel adlar, büyük harfle başlar.
B) Lakaplar ve unvanlar, büyük harfle başlar.
C) Ay, dünya, güneş sözcükleri her zaman büyük harfle yazılır.
D) Dizeler, büyük harfle başlar.

9. 1. Bütün Dünya olanlara seyirci kaldı.
2. Köşeli sokakta yaşıyorlarmış.
3. Dün Prof. Dr. Kemal beye muayene oldum.
4. Türk Hava Yolları, yıllardan beri bu sektörde var.

Yukarıdaki cümlelerden kaç tanesinde yazım yanlışı yapılmıştır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

10. **Aşağıdaki sözcüklerden hangisi büyük harfle başlamaz?**

A) çince B) lira
C) kayseri D) fenerbahçe

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin kullanımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?**

A) 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlandı.
B) 3. Soruyu dikkatli çözün.
C) Beyşehir Gölü'nün güzelliği gözlerimizi kamaştırdı.
D) Türk Tarih Kurumunun düzenlediği etkinliğe katıldık.

12. Kök, bir sözcüğün parçalanamayan en küçük parçasıdır ve sözcüğün kökü, o sözcüğün tamamıyla anlam bakımından ilişkili olmak durumundadır.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisinde bir sözcüğün kökü yanlış gösterilmiştir?

A) Kar yağışı ocak ayında başlar.
B) Canlarımız feda vatanımızın bir karış toprağına
C) Güvenme varlığa, düşersin darlığa
D) Bu güzelliklerden faydalanmak gerekir.

13. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "iç" sözcüğü farklı bir kökte kullanılmıştır?**

A) Ağzının iç kısmında yara çıkmış.
B) Süt iç ki kemiklerin güçlensin.
C) Bir sürahi suyu bir dikişte içti.
D) Bir bardak tuzlu ayran içince kendine geldi.

14. **Aşağıdaki sözcüklerden hangisinin kökü "evcilleşti" sözcüğünün kökü ile aynı türdedir?**

A) sarardı B) düzenledi
C) atık D) koşu

15. **Aşağıdaki kelimelerden hangisi kök ve ekine yanlış ayrılmıştır?**

A) Er - dem - li B) Sabah - çı - lar
C) Bayat - la - mış D) Tuz - luk - lar - ı

ÖRNEKTİR

1.

Sözcüğün kökü ile bu kökten türetilen sözcükler arasında bir anlam ilgisi vardır. Bir sözcüğün kökü belirlenirken buna dikkat edilmelidir. Sözgelişi "elmas" sözcüğünün anlamlı en küçük parçası "el"dir ancak "el" ile "elmas" arasında bir anlam ilişkisi olmadığından sözcüğün kökü "el" değil "elmas"tır.

Elif öğretmen yukarıdaki bilgiyi öğrencilerine verdikten sonra öğrendiklerinden tahtaya yazdığı sözcükleri ekine köküne ayırmalarını istemiştir hangi öğrenci yanlış ayırmıştır?

A) ***Güzin:*** Göl - ge - li

B) ***Begüm:*** Yol - cu - luk

C) ***Berke:*** Çalış - kan

D) ***Ahmet:*** Gömlek - çi - lik

2.

Yukarıda verilen menülerden hangisindeki bütün yiyeceklerde sözcük türetmeye yarayan ek kullanılmıştır?

A) MENÜ 1

B) MENÜ 2

C) MENÜ 3

D) MENÜ 4

ÖRNEKTİR

3. Bir sözcüğün bölünemeyen anlamlı en küçük parçasına kök denir. Bir sözcüğün kökünün isim mi yoksa fiil mi olduğunu belirlemek için kökün sonuna "-mak / -mek" eki getirilir. Sonuna bu eklerden biri getirilebilen kök fiil kökü olur.

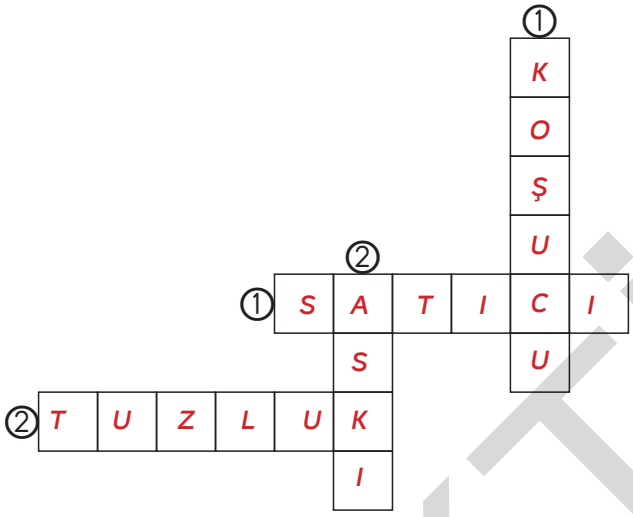

Soldan sağa

1. Alıcıya bir şey satan kimse

2. İçine tuz konulan kap

Yukarıdan aşağıya

1. Koşuya katılan yarışçı

2. Üzerine herhangi bir şey asmaya yarar nesne

Bulmacadaki sözcüklerden hangisinin kökü "-mak/ -mek" eki ile söylenemez?

A) Koşucu B) Satıcı C) Askı D) Tuzluk

4. • Belirli bir tarih bildiren gün ve ay adları büyük harf ile başlar.
• Kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar, saygı sözleri, lakaplar büyük harfle başlar.
• Yer adlarındaki deniz, göl, dağ v.b. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar.

Bu kurallara göre aşağıdaki mektuplardan hangisinde yazım yanlışı yapılmamıştır?

A) *Sevgili Zeynep,*
12 Haziran Pazar günü yapılacak olan düğünümde seni de yanımda görmek istiyorum.

B) *Sevgili annem*
Ayder Yaylası'na çıkmak için hazırlıklarımızı tamamlamak üzereyken beklenmedik bir olayla karşılaştık

C) *Canım abim,*
senin de söylediğin gibi Ekrem Öğretmen yeni okuluma alışmamda bana çok yardımcı oldu.

D) *Değerli arkadaşım;*
19 Temmuz cumartesi günü yapılacak sınav için ne kadar çok çalıştığını biliyorum.

ÖRNEKTİR